

תשעה באב שחל בשבת

ימי הקיץ

זהירות בצניעות

יו"ל על ידי בד"צ דק"ק קראון הייטס

- כאן צוה ה' את הברכה -

לימי הקיץ תשע"ו - שנת הקהל

במקום הקדמה להלכות תשעה באב שחל בשבת

ענינים טובים שטייען נאך מער בגלוי ובתוקף ביום השבת. . . און דער ביאור בזה איז – ווי גערעדט מערערע מאל – אז בפנימיותו איז א תענית אן ענין טוב – "יום רצון לה" און די כוונה פנימית פון די תעניות איז – אז עס זאל נתגלה ווערן זייער ענין טוב, יהפכו ימים אלו "להיות יום טוב וימי ששון ושמחה", ווי עס וועט נתגלה ווערן בגאולה האמיתית והשלמה. און דער ענין פנימי פון א תענית שטייט **בגילוי** ווען דער תענית איז חל ביום השבת – וואס דעמולט ווערט נדחה נאר דער ענין הצום, אבער ניט דער ענין טוב ("יום רצון לה"), ואדרבה: וויבאלד אז יעדער שבת איז א יום רצון, "חמדת ימים אותו קראת", און מצוה לענגו כו', און ס'איז א טאג פארבונדן מיט דער גאולה (כנ"ל) – איז דער "עת רצון" פון דעם תענית דעמולט ביתר שאת וביתר עוז, און דער תענית איז דעמולט אזוי ווי א "יום טוב ויום ששון ושמחה", מעין ובדוגמת ווי עס וועט זיין בימות המשיח. ביז אז דחיית התענית ע"י שבת גיט דעם כח אויף אים דוחה זיין לגמרי (בימות המשיח), ווי אונטערשטראכן במיוחד בא תשעה באב שחל להיות בשבת "ודחינהו לאחר השבת ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה". משיחות ש"פ דברים, שבת חזון, ת"ב (נדחה), יו"ד אב (לפני ערבית) וי"א אב תנש"א.

ע"פ הכלל "המעשה הוא העיקר", יש לעורר אודות ענינים של **מעשה בפועל** שהזמן גרמא, החל מר"ח מנ"א, וכל תשעת הימים: לכל לראש – פרטי הדינים בשו"ע אודות ההנהגה בתשעת הימים (בהוספה על הדינים השייכים לשלשת השבועות דביהמ"צ) ובפרט פרטי הדינים דשבוע שחל בו תשעה באב. ופשוט, שבזה נכלל גם החיוב **ללמוד** הלכות אלו בשו"ע, ולפלא הכי גדול שכאשר עושים "שטורעם" אודות ההוספה בלימוד התורה בימי בין המצרים כולל ובמיוחד בלימוד הלכות בית הבחירה, לא מזכירים אודות לימוד ההלכות דבין המצרים, אע"פ שלמוד התורה בענינים שהזמן גרמא הוא לכל לראש ובעיקר בהלכות דבין המצרים, יותר מאשר בהלכות בית הבחירה, כמובן וגם פשוט. שיחת ר"ח מנחם אב תשמ"ח – בלתי מוגה – התועדויות ע' 78.

ויש לומר, אז ווען תשעה באב איז חל בשבת (ווי בקביעות שנה זו), און דער תענית (ואמירת נחם) איז נדחה ליום א', ווערן דאן נדחה נאר די ענינים בלתי רצויים – דער ענין הצום און די דיני עינוי ואבילות כו' אבער די ענינים חיוביים ורצויים – וואס ביום זה נולד מושיען של ישראל – ווערן ניט נדחה, אפילו ניט אפגעשוואכט ח"ו דורך שבת. ואדרבה: די

בקשר עם "שנת הקהל" וימי הקיץ

משיחת ש"פ קורח תשכ"ז – בלתי מוגה

מלך ישראל – און מיט א הייליקער מטרה, אז דערנאך זאל זיין דער "למען ישמעו", מ'זאל געדענקען דאס וואס מ'האט געהערט אין בית המקדש, און עס זאל זיין דער "ישמרו", אז דערנאך זאל מען אפהיטן תורה ומצוות א גאנצן יאר.

דאס גיט א צוגאב-אנווייזונג אין דער מטרה, צוועק און ציל, וואס עס דארפן זיך שטעלן אט די וואס האבן פארענדיקט דעם שנת לימודים און גרייטן זיך אויפן נייעם לערן-יאר, און אויך אט די וואס גרייטן זיך אויף אפצוגעבן זיך מיט ערציאונג פון אידישע קינדער אין די נעקסטע עטלעכע וואכן, אז זיי האבן א צוגאב-תפקיד און א צוגאב-**"מישאן"** אויף ערציען און משפיע זיין אויף זיך און אויף דער סביבה. און ספעציעל אויף די וועלכע זיי וועלן מדרוך זיין, אויף איינפלאנצן אין זיי די איבערצייגונג, אז זיי גיהערן אלע צו דעם זעלבן "קהל", צו דעם זעלבן אידישן פאלק, וואס זיין ציל און שליחות איז, אויף הערן די תורה וואס זי ווערט געלייענט פון מלך מלכה המלכים הקב"ה - פון דעם אויבערשטן - יעדער טאג פון דאס נ"י, און ווי מ'זאגט אין ברכת התורה "נותן התורה", לשון הווה, ער גיט איצטער די תורה נאכאמאל פון דאס נ"י; און מיט דער אויפגאבע, אז דערנאך זאלן די אלע טעג וואס קומען אונז אנקעגן לשלום זיין ריינע טעג און קלארע טעג און ליכטיקע טעג, מיט נר מצוה ותורה אור, דורכגענומען מיט די ליכטיקייט פון תורה און מיט די ווארעמקייט פון חסידות.

וואס דאס וועט זיין דורך דעם וואס יעדער קינד פון אייערע מושפעים, פון די וועלכע איר וועט ערציען די נעקסטע עטלעכע וואכן, ווי אויך יעדערע פון אייך אין אייער סביבה, וועט מיט זיך מיטנעמען די ידיעות וואס איר האט און איינפלאנצן דאס ביי זיך און ארום זיך, און דאס איז אז מען גיהערט אלע צו דעם זעלבן קהל פון גוי קדוש.

און דאס איז די ספעציעלע אויפגאבע פון נשי ובנות ישראל, וואס זיי האבן דאך א ספעציעלן כשרון אויף מחנך צו זיין און אויף קענען דערגרייכן צו א הארץ פון א קינד און באאיינפלוסן עס טיפער, זאלן זיי מצליח זיין אויף אריינברענגען און אריינפלאנצן אין די קינדער, און אין זיך אליין, אט דעם געדאנק פון הקהל.

..דערפון ווייסן מיר אויך אז מיט די זאכן וואס אידישע טעכטער זיינען, אויפן ערשטן בליק, גלייך מיט אנדערע מיידלעך און מיט אנדערע פרויען, איז אויך אין דעם דארף זיין דער אונטערשייד, אז מען זאל דערקענען אז דאס איז א מיידל אדער א פרוי וואס קומט פון "גוי קדוש",

וואס דערפאר, אז עס רעדט זיך וועגן אנטאן, זעט מען אז דאס איז א צניעות'דיקער אנטאן, כאטש אפילו ס'איז אינמיטן זומער ווען ס'איז הייס, אדער אז ס'איז ארויס א נייע "פעשאן" מיט א נייע-מאדע אז ס'דארף זיין קורץ און קורצע ארבעל א.א.וו. מען דערקענט אין איר דעם אונטערשייד ניט נאר אינדערפרי, מיט דעם וואס זי זאגט ברכות וכו', אדער בשעת'ן עסן עסט זי ניט ווי א זולל וסובא ח"ו, און מאכט די ברכות המזון וכיוצא בזה, נאר אויך אין איר אנטאן און אין איר טראכטן און רעדן, דערקענט מען גלייך אז דאס איז א טאכטער און א פרוי פון גוי קדוש. און דאס דערקענט מען סיי אין דער ליינג פון דער קליידל און ארבעל און סיי אין דער אויפפירונג, און קיין נפקא מינה ניט צי דאס איז ווינטער צי זומער, צי דאס איז אין שטאט צי אין "קאנטרי", וואס דארט פילט מען זיך און מ'פירט זיך פרייער. . .

מיר האבן דערפון אויך אן אפלערונג, ווי אויבן גערעדט, אז אויך אט די פאסירונגען וואס זיינען, אויפן ערשטן בליק, גלייך אין אלע יארן, ווי צום ביישפיל, דאס פארענדיקן דעם שנת לימודים – דעם "גראדזשוואיישן" – אדער דאס גרייטן זיך ארויסצופארן אין די "קעמפס" און דארטן זיך אפגעבן מיט חינוך, מיט ערציאונג, אויף צוגרייטן די קינדער אויף דעם זומער-צייט, און דערנאך אויך אויף דעם וויטער נאך דעם, אז זיי זאלן מיטנעמען פון דעם דעם קעמפ רוחניות'דיקע שפייז און אנווייזונגען, וויסן ווי צו פירן זיך דעם גאנצן יאר נאך דעם, איז כאטש אז דאס איז גלייך אין אלע יארן, איז אבער אין היינטיקן יאר קומט צו א ספעציעלע הוראה און אנווייזונג, דערפאר וואס דאס איז דער שנה פון הקהל (ווי שוין גערעדט ביי אנדערע געלעגנהייטן). די מצוה פון הקהל איז געווען, אז מ'האט צוזאמענגעקליבן אלע אידן אין א הייליקן ארט – אין בית המקדש – צוליב א הייליקן צוועק, כדי צו הערן די קריאת התורה פון דעם ערשטן צווישן אידן, פון דעם קייסר – דעם

הלכות ומנהגים הנוגעים למעשה בנוגע לתשעה באב שחל בשבת

באם ח"ו יתעכב ביאת משיח צדקינו

מתוך שיעורים שמסר הרה"ג יוסף ישעי' ברוין שליט"א, מד"א וחבר הבד"צ

יום ועש"ק, ח' מנחם אב:

1. בנוגע לשיעורים הקבועים – נוהגים לכתחילה להשלים שיעורי חת"ת, רמב"ם וכדומה לפני חצות היום. באם לא השלים יכול ללומדם כל היום עד שקיעת החמה¹³. כן מתירים להשלים אמירת שנים מקרא ואחד תרגום¹⁴ או התוועדות ושיעור קבוע ברבים¹⁵.

2. בנוגע לאמירת משניות לאבלים בשבת זו, הנה בלקוטי שיחות¹⁶ נדפס מכתב לאחד הרבנים: "ת"ח על ההוראה לסיים גם בש"ק זה טהורה כו' יגדיל תורה ויאדיר"¹⁷.

3. בתשעה באב שחל בשבת ונדחה אמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) מאמר דא"ח בזמן הרגיל (בליל שבת). נכנסו אליו ל"חזור" המאמר אחר סעודה המפסקת ונמשכה החזרה בלילה¹⁸.

4. יש אומרים שלכל הדעות (בנוגע ללימוד התורה בשבת¹⁹), אסור לטייל בשבת זו²⁰.

5. נוהגים להקדים זמן תפלת מנחה בכדי שיוכלו לאכול סעודה המפסקת. [כאן בשכונה, מנחה גדולה החל מהשעה: 1:35].

6. במנחה אין אומרים צדקתך²¹.

7. בנוגע לפרקי אבות, הנה בשיחת ש"פ דברים תשמ"א²² נאמר שאינו רוצה להכריע בזה, ולכן לא יאמר ברבים.

שיחת ש"פ דברים תשמ"א שמהיות טוב וכו'.
(13) כן נתפשטה ההוראה אצל רבני אנ"ש, וע"פ ההוראה במורה שיעור לרמב"ם היומי. וראה לקו"ש חי"ט ע' 43 הע' 53. וראה שיחות ש"פ דברים תשכ"ה ותשמ"א.
(14) מג"א סתקנ"ד סק"ז בפ' הרמ"א שם. קצור שו"ע סק"ה ס"ד. וראה כה"ח סתקנ"ג סק"ח. ועוד.

(15) כ"ה בהתוועדות דש"פ דברים, ת"ב נדחה, תשכ"ה. וראה גם בשיחת ת"ב נדחה תשמ"ח במעלת הלימוד בפרהסיא בכיו"ב. וראה ביומן הרריל"ג שי' דשנה הנ"ל.

(16) חי"ד ע' 185.

(17) ולהעיר מרשימת הרחמ"א ע"ה חדקוב, נדפסה בקובץ עטרת זקנים ע' 9–58. וצ"ע ממעשה רב בשנת תשמ"ח. שוב נתפרסם (ביומן של הרריל"ג שי') שהי' בעקבות מענה הרבנים בשעתו לשאלה שנשאלה לפניהם. [ומפי השמועה, שכן הי' גם במנחת עשירי באב (צום ת"ב נדחה). ואת"ל שהדברים נכונים, אולי – בכדי שלא לנהוג בש"ק באבילות יותר מת"ב אחר חצות היום].

(18) ספר המנהגים – חב"ד ע' 46. וראה גם סה"ש תר"צ ע' 134. ועיי"ש בהערה בסהמ"ג, שהמאורע הי' בשנת תרע"ד והמאמר ד"ה ציון במשפט הוא מההמשך דזמן ההוא [המשך תער"ב ח"א ע' תקסד], ואינו מדבר בעניני ת"ב. וראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' של. ושם נח'.

(19) דלעיל ס"ה.

(20) ברכ"י סתקנ"ג סק"ה. הובא בשע"ת שם. ועוד.

(21) רמ"א סתקנ"ב סי"ב. לוח כולל חב"ד.

(22) שם – בנוגע לשבת ערב ת"ב.

א. מותר ליטול צפרניים, גם אחר חצות¹.

ב. כמנהגנו בכל ערב שבת חזון, גם בשנה זו, מחליפים בגדי חול לבגדי שבת².

ג. לכל הדעות (בנוגע לאיסור לימוד התורה בשבת תשעה באב נדחה, כדלקמן), מותר בערב שבת, גם אחר חצות, ללמוד תורה כרגיל³.

ד. הדלקת נרות בערב שבת קודש: 7:38 (18 דקות לפני השקיעה).

שבת חזון, תשעה באב (נדחה):

א. אבילות בפרהסיא אסורה בשבת. אבל דברים שבצינעא [וי"א אף רחיצת ידיו בחמין⁴ ויש חולקים⁵] נוהגים בשבת⁶, פרט לליל טבילה⁷.

ב. הנוהגים לטבול במקוה בכל שבת מותרים לטבול גם בשבת זו⁸.

ג. אומרים אב הרחמים⁹.

ד. עושים סיום גם ביום השבת¹⁰. ויש לקשר הסיום בש"ק עם סעודה¹¹.

ה. לענין לימוד התורה בשבת זו, נחלקו הדעות. ונכון ללמוד אחר חצות [1:01 בהשכונה], רק דברים המותרים בתשעה באב¹².

(1) פמ"ג סתקנ"א בא"א סקי"א. משנ"ב שם סק"ב.

(2) ע"פ לבוש סתקנ"א סט"ז – למנהגם. וכ"ה להדיא בסידור יעב"ץ, הובא במשנ"ב שם סק"ו. ועוד. שיחת ש"פ דברים תשכ"ה.

(3) אשל אברהם מבוטשאטש מהדו"ת סתקנ"ג. וכבר קדמו בלקט יושר או"ח ע' 110.

(4) ט"ז סתקנ"ד סק"ט. א"ר סק"ב (אבל ראה בא"ז סתקנ"ג סק"ב). משנ"ב סתקנ"ד סקל"ט.

(5) נה"ש סק"ו. מקו"ח שם (משא"כ רחיצת כל הגוף). וראה מנ"ח מ' שיג סקי"א. וראה א"א מבוטשאטש מהדו"ת סתקנ"ד סי"ט.

(6) רמ"א סתקנ"ד סי"ט.

(7) מג"א שם סק"ב. קצור שו"ע סק"ה ס"ב. משנ"ב סק"מ. וראה שו"ת כת"ס שם ד"ה ועכשיו. וכעיי"ז בשו"ת שבט הלוי ח"ו סי"י סק"ח בסופו.

(8) א"א מבוטשאטש סתקנ"ד. ושם – גם אם אינו רגיל בכל שבת. וראה מנ"ח הנ"ל.

(9) א"ר סתקנ"ד סי"ח. פמ"ג סתקנ"ט במ"ז סק"א. שעי"א ש"ע סכ"ט. קצור שו"ע סק"ה ס"ג. לוח כולל חב"ד.

(10) סה"ש תנש"א ח"ב ע' 708.

(11) שיחת שבת חזון, ת"ב נדחה תנש"א – שם ע' 733.

(12) לוח כולל חב"ד. ושם לא נזכר אחר חצות (ראה מג"א סתקנ"ג סק"ז). וראה

מוצאי ש"ק:

- א. נהוג שמאחרים תפלת ערבית יותר מהרגיל³⁹. לאחר צאת הכוכבים אומרים ברוך המבדיל בין קודש לחול, ומחליפים המנעלים לנעלי תשעה באב, ולוקחים הקינות לבית הכנסת⁴⁰.
- ב. כשחולץ מנעליו יזהר שלא יגע בהם בידיו⁴¹. ואם נגע בהם (או בנעלי בד שלובש עתה באם אינם חדשים)⁴² נוטל ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו⁴³.
- ג. מנהגו שלא להחליף בגדי שבת עד לאחר קינות⁴⁴.
- ד. צריך להזהיר הנשים שאינן מתפללות שלא יעשו שום מלאכה עד שיאמרו ברוך המבדיל⁴⁵.
- ה. אומרים אתה חוננתנו בתפלת מעריב⁴⁶. טעה ולא הזכיר אתה חוננתנו אינו צריך לחזור ולהתפלל⁴⁷. וכפשוטו, שצריך ליזהר שלא לעשות שום מלאכה עד שיאמר ברוך המבדיל⁴⁸. אמנם, אם טעה ולא אמר אתה חוננתנו, וגם שכח ואכל, צריך לחזור ולהתפלל⁴⁹.
- ו. מברכים בורא מאורי האש כשרואים הנר במוצאי שבת⁵⁰. ונוהגים לברכה בבית הכנסת לפני אמירת איכה⁵¹, אא"כ מברך בבית בכדי להוציא בני⁵² ביתו⁵³.
- ז. לא בירך ברכת הנר מברך כל הלילה, אבל אינו מברך אח"כ⁵⁴.

- יעו"ש באורך. וכמדומה שנתפשט המנהג אצל אנ"ש שלא לאומרו²³. בכל אופן, גם אלה שיאמרוהו בשבת זו, חוזרים ואומרים פ"ג בשבת הבאה²⁴.
- ג. בשבת זו, אוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת – ולא אוכלים ביצה באפר – ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפי' כסעודת שלמה בעת מלכותו²⁵. ויש להוסיף יותר מבשאר שבתות השנה²⁶. ומברך²⁷ בזימון²⁸.
- ד. הלוקחים כדורים להקל על הצום²⁹, יש מקום להקל להם לקחתם בשבת³⁰. ומ"מ, כדאי לערבם מערב שבת במאכל³¹.
- טו. י"א שאסור לומר בפירוש שאוכל בכדי שיהי' לו כח לצום בערב³².
- טז. בשנה זו, א"צ להתנות בגמר הסעודה (כבשאר סעודה המפסקת) שיוכל להמשיך לאכול עד שקיעת החמה³³.
- יז. צריך להפסיק לאכול ולשתות לפני שקיעת החמה³⁴ [כאן בשכונה בשעה 7:55], כי מיד בשקיעת החמה אסור באכילה שתי' ורחיצה³⁵ וכו'. ונכון להודיע זה לרבים, שלא יטעו כבשאר שבתות השנה³⁶.
- יח. חליצת מנעלים, החלפת בגדי שבת³⁷ ושייבה על הארץ אינן נוהגות עד צאת השבת [כאן בשכונה, בשעה 8:40]³⁸. אסור להכין הקינות או נעלי תשעה באב לפני יציאת השבת.

39) כך נהגו לפועל ב"770, כפי שהתפרסם ברישומים שונים: בשנת תנש"א (שנכנס לתפילה רק ב"9:30, למרות שהכריזו שמעריב ב"9:10 – הוא הזמן שהי' רשום בלוחות כמוצ"ש"ק). וגם לפני"ז, בשנים: תשמ"ח (שהכריזו לכתחילה על זמן מאוחר כבעשר דקות – ראה ביומן הנ"ל שהתפרסם לאחרונה [אלא שצריך בירור עד כמה הרישום מדויק (ובנוגע לכמה פרטים). ויתכן שרק נשלל המנהג, שהובא בס' ת"ב שחל בשבת, להחליף בגדי ש"ק]); תשמ"א (שנכנס לתפילה מספר דקות לאחר צאת השבת); תשל"ח (משך זמן לאחר צאת השבת) ותשל"ז (נכנס למעריב ב"9:30). על תשל"ד נמצא רישום שנכנס למעריב ב"9:10.

40) ברמ"א סתקנ"ג ס"ב שחולצים אחר ברכו מלבד ש"צ. אבל המנהג כנ"ל. וראה דעת קדושים יו"ד ס' ת. שש"כ פכ"ח הע' קעט. ומש"כ בשו"ע אדה"ז סרצ"ט ס"ט (בסוגריים) – אינו שייך לחליצת מנעלים. וראה בקצוה"ש סצ"ה בבדה"ש סק"ו שאין המנהג כן גם לגבי מלאכה, לפי שמאריכין הרבה לתוך הלילה.

41) מג"א סתקנ"ג סק"ו. ולהעיר משו"ע אדה"ז סק"כ סכ"ז.

42) כה"ח סתקנ"ד סקע"ג.

43) מחה"ש סתקנ"ג סק"ו. כה"ח סק"ג. ודלא כמשנ"ב סק"ו. ורק באין לו מים יוטל בכל מידי דמקו.

44) ראה א"א מבוטשאטש מהדו"ת סתקנ"א. וכן מעשה רב. ולהעיר משד"ח שם.

45) של"ה מס' תענית. א"ר סתקנ"ו סק"א. קצור שו"ע סק"ה ס"ו. וראה שו"ע אדה"ז סרצ"ט ס"ח שיש לדרוש ברבים שילמדו בנותיהם לומר ברוך המבדיל מיד במוצ"ש.

46) רמ"א סתקנ"ט ס"א.

47) שו"ע סרצ"ד ס"ד. אדה"ז שם ס"ו.

אבל אם גם עשה מלאכה קודם שאמר ברוך המבדיל, לכאן צריך לחזור ולהתפלל תפלת נדבה (ראה קצוה"ש סצ"ג בבדה"ש סק"ח), דדינו כטעם (להרשב"א ברכות לג, א. וכו"ה בסוגריים בשו"ע אדה"ז ס"ג (ע"פ תהל"ד סק"ב)).

48) אדה"ז שם ס"ג.

49) כ"מ בשו"ע אדה"ז שם.

50) שו"ע סתקנ"ו ס"א.

51) ט"ז שם. לוח כולל חב"ד.

52) להעיר ממרה"ל הל' ת"ב.

53) ובפרט להנוהגים שאינה מברכת בעצמה ברכת הנר – ראה משנ"ב בבה"ל סרצ"ו ס"ד ד"ה לא. וראה קצוה"ש סצ"ו בבדה"ש סק"ב.

[ויכול להוציא יד"ח גם כשאינם קבועים במקום אחד אלא זה בכה וזה בכה – ע"פ שו"ע אדה"ז סר"ג ס"ה. ודלא כס' ת"ב שחל בשבת ע' רכז ע"פ בה"ל סר"ג ד"ה על כל. אבל ראה קצוה"ש שם בבדה"ש סק"ח].

54) שו"ע סרצ"ט ס"ו. אדה"ז שם ס"ט. ולעניינו – ט"ז סתקנ"ו סק"א. קצור שו"ע

23) ולהעיר מהתועודיות תשמ"ה ח"ה ע' 2695 שנתפשט המנהג כן. ובלקו"ש ח"ט הנ"ל שכן המנהג בכ"מ – אף שנוטה להקל.

24) שיחת ש"פ ואתחנן תשמ"א.

25) שו"ע סתקנ"ב ס"י.

26) סה"ש תנש"א ח"ב ע' 684. שם ע' 723 – בנוגע לת"ב. ושם ע' 726 – ע"ד עיר"כ כפי שיעור ב' ימים.

27) משנ"ב סתקנ"ב סק"ג. לוח כולל חב"ד.

28) וראה מג"א סק"ד (הובא בלוח כולל חב"ד) שמ"מ ישב בדאבון נפש ולא ישב בסעודת חברים, והיינו – פרט לב"ב (משנ"ב שם סק"ג).

אבל יש מקילים. ובפרט ברגיל כן בכל שבת, שאז אסור לו להמנע (בכור שור תענית כט, כ. ב. הובא ביד אפרים, שע"ת סק"א ובמשנ"ב שם. ועוד). וראה שערים מצוינים בהלכה לאאמור"ר זצ"ל סק"ה סק"א.

ואף שבין אנ"ש לא רגילים כ"כ בס"ג – בכ"מ נהגו בזה בימי הקיץ הארוכים. וכן ביישיבות ובמושבים דאנ"ש לימי הקיץ – נהגו בהתועודיות בזמן ס"ג.

29) להעיר מאג"ק ח"ה ע' תע.

30) ול"ג מנפל למשכב או חלה כל גופו, שהתירו לו לאכול מאכלים הניכרים שהם לרפואה. וה"ה על העתיד – בחושש שיפול למשכב במוצ"ש.

ועוד, שלכמה דעות, אי"ז בגדר רפואה, הן מצד פעולתו, שאי"ז פעולת רפואה [וע"ד כדורי שינה וכו']]. ועוד שבלא"ה מקום לומר ולהקל ברפואה מונעת, וע"ד לשמור על המכה, וה"ה בעניינו. והן מצד מהותו (ועדיף מויטמינים), שה"ה תחליף למזון והוא בגדר מאכל בריאים.

וגם י"א שבבריא בכלל ל"ש איסור רפואה אא"כ בחלש ולחזק מזוג – ראה שו"ת אג"מ אור"ח ח"ג סנד" סק"א. והרי נתפשטה ההוראה (ומפי השמועה) – גם ע"פ ההוראה ואכ"מ) להקל גם במשכבי כאבים.

והנה אם מדין הכנה, מסברא אין מקום לחלק בין זה לאוכל בשבת בס"ג לחזק גופו למחר. וגם אינו ניכר במעשיו שמכין לחול. ובאו"א, שפעולתו ניכרת כבר היום.

31) ויש המחמירים לקחתם דוקא במוצאי שבת בלי מים.

32) וצ"ע בשיטת אדה"ז בענין זה – ראה ס"ח סרס"ו. מג"א סר"צ. שש"ז סק"א. א"ר ותו"ש שם. אדה"ז סרצ"ט ס"ו. שש"ז ס"א.

33) משנ"ב סתקנ"ג בשעה"צ סק"ו.

34) רמ"א סתקנ"ב ס"י.

35) קצור שו"ע סק"ה ס"א.

36) משנ"ב שם סק"ד.

37) ומנהגו – ראה להלן דיני מוצאי ש"ק ס"ג.

38) ראה שד"ח פאה"ש מערכת בין המצרים ס"ב אות יח. שש"כ פס"ב הע' פח.

ח. חולה האוכל בת"ב [ומבדיל לפני אכילתו כדלקמן] מברך ברכת האש בשעת הבדלה, באם מבדיל במוצאי שבת⁵⁵. אבל אינו מברך על הבשמים⁵⁶.

ט. אחר שמו"ע אומרים קדיש תתקבל, ברכת הנר [כנ"ל], איכה וקינות. אחר קריאת איכה וקינות אומרים ואתה קדוש, קדיש שלם בלא תתקבל, וא"א ויהי נועם⁵⁷.

י. שאילת שלום אסורה בתשעה באב, ולכן גם אין לאחל שבוע טוב.

יא. אין אומרים ויתן לך⁵⁸.

יב. באם אפשר, אין להדיח כלי השבת עד למחר אחר חצות⁵⁹.

יום ראשון, עשירי באב:

א. אי"ה בביאת משיח צדקנו יהפך יום העשירי באב ליו"ט ולששון ולשמחה⁶⁰.

ב. כיון שתענית תשעה באב נדחה בשנה זו, ישנם כמה קולות (ביחס לכל ת"ב⁶¹) בנוגע לחולה מעוברות מיניקות ויולדות, בעלי ברית. ואמ"מ⁶². והמסתפק יעשה שאלת חכם.

ג. מי שאינו מתענה צריך להבדיל⁶³ לפני אכילתו⁶⁴. ויתן היין לקטן שהגיע לחינוך לשתות⁶⁵. [אבל בנשים, כיון י"א

סקכ"ה ס"ו.

(55) פשוט.

(56) שו"ע יו"ד סרס"ה ס"ד וש"ך שם סקי"ב. הובא במג"א סתקנ"ו סק"א. ולגבי חולה – שו"ת לב חיים פלאגי ח"ב סקנ"ט.

(57) שו"ע סתקנ"ט ס"ב. לוח כולל חב"ד.

(58) רמ"א סתקנ"ט ס"ב. קצור שו"ע סקכ"ה ס"ה.

(59) ראה יוסף אומץ (מנהגי פראנקפורט) סתתפ"ג. מקו"ח להח"י סוסי' תקנד – גם ע"י שפחה.

ומשה"ק בפת"ק (איסורין) שם (על שו"ת שמלת בנימין ס"ב שאסר) מהדחת כוסות לאבל שבי"ד ש"פ סכ"ב – הרי מפורש שם שמוותר גם לאשה לאפות ולבשל בימי אבלה כל הצריך לה, משא"כ לענין ת"ב כבשו"ע סתקנ"ט ס"ז. ועוד דשם מיירי בצריך להכוסות.

(60) כ"ה בסה"ש תנש"א ח"ב ע' 731. וכ"כ בתורת משה להחת"ס ס"פ דברים בדרוש לז' אב ד"ה מריש. נחל אשכול הל' ת"ב ע' 18. אבל ראה לקו"ש חל"ג ע' 159 ואילך. ולהעיר מהתוועדויות תשמ"ה ח"ד ע' 9–2418.

(61) ראה הגהות רעק"א ועוד – נסמנו בלקו"ש חל"ג ע' 156 הע' 6.

(62) ובקטן שהגדיל בעשירי באב – נחלקו הפוסקים (ראה בלקו"ש חל"ג ע' 157 ובהנשמן שם בהע' 11). והמנהג הפשוט שמתענה, אא"כ בחלוש. וראה גם בשערים מצויינים בהלכה לאאזמו"ד זצ"ל בסקכ"ד סק"ז.

(63) שו"ת בעי חיי או"ח ח"ב סע"א. דגמ"ד סתקנ"ט ס"ח. שע"ת סתקנ"ו סק"א. קצור שו"ע סקכ"ה ס"ח.

ובנוגע לקטנים – נחלקו הפוסקים, ודעביד כמר עביד [ועי' מג"א רס"י תקנו ושו"ע אדה"ז סתרי"ט סוס"ז], ועכ"פ ודאי שמוותרים הם לאכול לפני הבדלה (שו"ע אדה"ז סרס"ט ס"ג – בנוגע לקידוש. וה"ה להבדלה, ע"פ תוד"ה אשתלי – פסחים קו, ב).

(64) כה"ח סתקנ"ו סק"ט. והכי נהוג. אבל בשו"ת בעי חיי הנ"ל שמבדיל מיד בלילה. וראה שו"ת מנח"י ח"י סל"א סק"ט.

(65) כבכל מוצאי שבת בתשעת הימים. ובאמת, כ"ה גם בת"ב מדין אנינות, ראה שו"ת תשב"ץ ח"ב סער"א. וכ"מ בפס"ד פל"א, הובא בהגמ"י תעניות פ"ה הל' (ובמהדורת פרנקל).

ואולי מקום לחלק שאחר חצות מותר ביין, ע"פ או"ח הל' ת"ב סת"ו ובי" רס"י תקנו בשם הריטב"א, ש"ה"ה באחר סתמית הגולל. ויש לחלק.

[והנה, גם בתשעת הימים, יש שנהגו סלסול בעצמם לשתות בעצמם ולא ליתן לקטן. וכפה"ו סמכו עמש"כ בשו"ע אדה"ז סרצ"ה ס"ד. ולדבריהם, י"ב גם משום מעשה רב.

ומועתק בזה מש"כ במענה לשואל בענין זה:

1. כן נתקבל בכל תפוצות אנ"ש.

2. וכן הוא בלוח כולל חב"ד.

3. וכן הורה כ"ק אד"ש כמ"פ – הוראה ברבים (וממילא – לרבים) (וחילוקם –

שברבים שאני – אי"מ כלל).

4. וכן המנהג הקבוע בבית חיינו.

5. וכן פסק הרמ"א – ובנ"י יוצאים ביד רמ"א – להלכה למעשה, ורובם ככולם דהפוסקים.

6. וכן דעת אדה"ז בשו"ע בכ"מ.

ומה שנהגו כמה באופן אחר, כנראה נשתרבו מנהגם: א. ממצבים כשלא הי' ילד לשתות וזוהו סמכו בטעות לעשות כן בכל פעם. ב. מזה שכן נהג הרבי, אף שכנ"ל אין הנדון דומה כלל. ג. מפס"ד אדה"ז בשו"ע סרצ"ה – אבל: 1. הוא במוסגר. 2. סותר לפס"ד אדה"ז בכ"מ. 3. סותר לפס"ד דכל הפוסקים. 4. נראה ברור דמיירי בקטן שלא הגיע לחינוך. (וראה גם מה שכתבנו במ"מ וציונים להלכה היומית – צויון בהע' הבאה).

(66) ראה מש"כ שש"כ פנ"ח הע' פב. אבל בגליון ההלכה היומית לש"ק בהו"ב תשע"ה (אות רצט) הארכנו שאף שיכולה להשקות לקטן, שלפי הסברא שחייבת, יוצא גם הוא ממנה – מ"מ, משום חינוך, אין לקטן לצאת יד"ח ממנה, ע"ש באורך. (67) והחוששים מלהבדיל על חמר מדינה, או כשאינו חמר מדינה – מבדילים על היין (כדעת שו"ת דברי מלכיאל ח"ו ס"ט. ועוד), ועדיף – על מיץ ענבים (ע"פ משנ"ב סתקנ"ב סק"ז), וישתו רק כשיעור. (ונראה שמוותר לשתות רביעית ולא רק מלא לוגמיו, שלא להכנס לספק ברכה אחרונה. וצ"ע בשו"ת דברי מלכיאל שם).

אמנם, בהבדלה אחרי ברית מילה, ולאחרי מנחה, לכפו"ע מבדילים על יין, וישתה א' מבדיל הברית שאינו מתענה (לפי שיו"ט שלהם הוא (שו"ע סתקנ"ט ס"ט) והותר בבשר ויין (ערוה"ש שם ס"ט. אבל ראה שו"ת שו"מ מהדורא ה' סל"ט), ובמכ"ש מכוס ברכת המילה שנותנים ליולדת לשתות גם בת"ב שאינו נדחה (שו"ע שם ס"ז. ובפשטות הכוונה ליין ולא לחמר מדינה, והרי י"א שאא"פ לברכה על חמר מדינה, אא"כ נאמר שהכוונה ליין גתנו). וכנראה שבמקום מצות מילה הקלו).

ואם מחמירים להתענות, או בהבדלה שלפני הברית, נותנים לקטן שהגיע לחינוך (אבל לא ליולדת שספק אם חייבת בהבדלה).

(68) ראה כה"ח סתקנ"ו סק"ט.

(69) ופשוט שאף נשים המקפידות שלא לשתות מיין הבדלה, אין להן להקפיד ככה"ג (ראה משנ"ב סרצ"ו סקל"ה).

ולענין, דל"ש כ"ז בחמר מדינה כ"א ביין (לפי הטעם שבשלה, הובא במג"א סרצ"ו סק"ד. ובשו"ע אדה"ז השמיטו. ושם (שם בס"ו): א"צ להטעים מכוס של הבדלה להשומעים. ויל"ע בשכר העשוי מחטים, ע"פ ברכות מ, א). ועי' עו"ש בהלכה היומית שבהע' לעיל בענין מנהג הנ"ל.

(70) ע"פ שע"ת שם – בחולה המבדיל. וראה שו"ת צ"ח ח"ד סמ"ד. שש"כ פס"ב סמ"ח.

(71) כ"ה ע"פ שו"ע אדה"ז סרצ"ה ס"ד בסוגריים. אבל ראה סק"צ ס"ד. סרס"ט ס"ג. סתרי"ט ס"ב. וראה תהל"ד סרצ"ה. קצוה"ש סצ"ז בבדה"ש סק"ו. וראה בהל' היומית הנ"ל.

(72) וכמנהגו במוצאי יו"ט – ע"פ לבוש ופמ"ג סתצ"א במ"ז סק"א. וגם אבל אומרים – משנת יעקב ח"ג קצב, ב, בהגהות ע"ס משמרת שלום. ודלא כפת"ש יו"ד ששע"ו סק"ב וששצ"א סק"א.

י"א שכשמבדיל ללא בגדי שבת (כגון שמבדיל בבוקר יום א') לא יאמר פסוקים אלו. אבל כמדומה ברור שאין המנהג כן.

ובפרטיות: הדנה, י"א ששייך רק למוצ"ש, אבל למנהגו אומרים גם במוצ"ו"ט (כנ"ל בפנים).

וגם ל"א שאבל אינו אומרן משום שמחה (שהוא לסימן טוב), או משום איסור ת"ת – הנה, למנהגו כל דבר שהוא סדר היום אומרים בשופי כולל חת"ת וכו'. וצ"ע"ג לומר שפסוקי הנה גרע טפי מהנ"ל. וכמדומה שכן המנהג הפשוט גם בימי אבלות.

אלא, שבלוח כולל חב"ד כ' במוצאי ת"ב שמתחיל מבפה"א. ובבית חיינו נהגו בפשיטות לאומרים במוצאי ת"ב (ראה להלן בזה). ועדיין י"ל שבת"ב גופא, בזמן אבלות, לא יאמרוהו. אבל כנ"ל לא נהירא.

הלכות בית הבחירה גם בעשירי באב (באופן המותר, כמובן, לאחרי חצות היום, או להשלים במוצאי היום)⁷³.

מוצאי יום ראשון:

א. סיום הצום – כאן בשכונה בשעה 8:24 (כמובן, רק לאחר הבדלה, כדלקמן).

ב. ערבית כרגיל [המתפללים בזמן הנ"ל, יזהרו לקרוא עוד פעם קריאת שמע בזמנה], ואין אומרים אתה חוננתנו, אפילו לא אמרו במוצאי שבת⁷⁴.

ג. נוטלים ידים ג"פ בסירוגין בלי ברכה [ונועל מנעליו⁷⁵ ורוחץ פניו ופיו⁷⁶] לפני הבדלה וקידוש לבנה כמו במוצאי יו"כ⁷⁷.

ד. אומרים הבדלה אחר תפילת ערבית, בנוסח ההבדלה הרגיל (הנה א"ל ישועתי וכו'⁷⁸), אבל אין מברכים על הבשמים ועל הנר⁷⁹. ויכול לשתות היין בעצמו⁸⁰.

ה. שכח ואכל בלא הבדלה יבדיל אח"כ, [ויכול להשלים עד סוף יום שלישי] וא"צ לחזור ולהתפלל ערבית עם אתה חוננתנו⁸¹. אם נזכר שלא הבדיל לאחר שנטל ידיו, לפני ברכת המוצאי, יבדיל מיד⁸². נזכר לאחר שבירך המוצאי [או בורא מיני מזונות על עוגה] קודם שטעם הפרוסה, יטעמנה מיד ואח"כ יבדיל⁸³.

ו. איש שכבר הבדיל אינו יכול להבדיל עבור נשים⁸⁴. באם רוצה להבדיל אח"כ עבור אשתו, יכוון שאינו רוצה לצאת הבדלה שבביהכ"נ⁸⁵.

ז. נשים שמתענות וקשה להם להמתין לבעליהן עבור הבדלה יבדילו בעצמן (על יין או חמר מדינה), ואם אינן יודעות להבדיל, מותר להם לשתות מים לפני הבדלה⁸⁶, ובמקום הצורך – סודה, ואפילו תה וקפה בלי סוכר ובלי חלב⁸⁷. ובאם נצרך ביותר – יש מקום להקל להן לאכול ולשתות ולשמוע הבדלה אח"כ⁸⁸.

ח. באם בדעתו לאכול לחם או מזונות⁸⁹ מיד אחר הבדלה, ונמצאים על השולחן בשעת ההבדלה, יש לכסותם⁹⁰.

ט. ברכת בורא פרי הגפן על יין הבדלה פוטר שאר משקים מברכה ראשונה ואחרונה, אם היו לפניו על השולחן כשבירך בפה"ג או שה' אז בדעתו לשתותם, אף שלא נתכוון לפוטרם בפירוש⁹¹. אם לא היו לפניו כשבירך בפה"ג וגם לא ה' אז דעתו עליהם, צריך לברך על המשקים שהכל, אבל נפטרים בברכת על הגפן⁹².

י. המבדיל על היין לפני סעודתו, ושתה כשיעור, כיון שאין בדעתו כלל לשתות יין בתוך הסעודה [כדלקמן בסעיף הבא] צריך לברך אחריו ברכת על הגפן לפני סעודתו (אא"כ יברך ברכת המזון על הכוס. אולם, אין נוהגים כן במוצאי הצום). ואם שכח ולא בירך לפני הסעודה יברך בתוך הסעודה לפני ברכת המזון. אבל אחר ברכת המזון לא יברך עוד⁹³.

יא. במוצאי התענית, מנהג כשר שלא לאכול בשר ולשתות יין (חוץ מיין הבדלה כנ"ל) עד הבוקר⁹⁴. אבל שאר מנהגי אבילות, כגון כיבוס ותספורת (ושמיעת כלי זמר⁹⁵) וכו"ב, מותרים מיד במוצאי הצום⁹⁶.

וגם י"ל דל"ש לגזור שמא ישכח (כמשמעות אדה"ז שם בטעם איסור טעימה. וכ"מ במג"א סר"ה סק"ד, הובא בשו"ע אדה"ז סרצ"ט בקו"א סק"ב. ודלא כהגהות רע"א למג"א סרע"א שם. וכדעתו, כ"ה בנהר שלום סרצ"ט סק"ב, הובא בשעה"צ שם סק"ו) כיון שכבר שמע הבדלה. ואף גם אם יתברר דלא יצא, נעשית אשתו כשומר).
אלא שבמשך כל השנה [שמברכים גם ברכת הריח והנר] צריך לזהר שלא לברך להן ברכת הריח אא"כ חוזר ומריח (שו"ע אדה"ז סרצ"ט ס"ח), וכן טוב שלא לברך להן ברכת הנר מחשש ברכה לבטלה (שם ס"ט ובקו"א שם סק"ב). ויברכו לעצמן, והוא לא יענה אמן מחשש הפסק.
86 ע"פ שו"ע אדה"ז סרצ"ט ס"א. אלא שאין מנהגו כן, ראה ספר המנהגים – חב"ד ע' 35. וראה בכה"ח סרצ"א סק"ז וסרצ"ט סק"ו. אבל מסתבר שזהו רק במוצ"פ. ועוד שבכגון דא, ובנוגע לנשים, יש להקל.
87 ישיש מקילים שדינם כמים. אבל ראה בילקוט מעם לועז יתרו ע' תקצח.
88 בעזר מקודש מבוטשאטש ס"ב סב 2 – בנוגע לנשים בכל מוצ"ש. וכ"ש בנדוד"ד. ולהעיר מתורת שבת סרצ"ט סק"ג (ע"פ תוד"ה מניחו – פסחים קב, ב) להתיר לאכול במקום צורך. אלא שלדבריו (שם סק"ו) מותר גם לשתות מכוס ברהמ"ז. ואין כן דעת אדה"ז (שם ס"ו).
ועוד, שבכל מוצ"ש, באין לו יין להבדלה, א"צ להתענות כ"א זמן אכילה אחת (טור רס"י קפב, הובא בקו"א סרצ"ו סק"א. וראה מג"א סתרנ"ב סק"ד), וכשלא ימצא יין בלילה עד למחר, מותר לאכול מיד, באדם חלוש (שו"ע אדה"ז סרצ"ו ס"ב), וא"כ אולי יש לדון מזה להקל במוצאי הצום, כשאי אפשר להבדיל מיד, אחרי שכבר עברו זמני כו"כ סעודות, בפרט להסביר שיעקר זמן הבדלה גם בשנה זו הוא במוצ"ש (ראה לבו"ש למג"א ריש ס' תקנו דדמי למי שאין לו כוס. ועיי"כ שו"ת צ"א ח"ד סמ"ד).
וראה שו"ת מנח"י ח"ח סנ"א. דברי יציב ח"ד ס"ג. קובץ מבית לוי ח"ג ע' נג.
89 שו"ת לבושי מרדכי ח"א סמ"ו.
90 שו"ע סרצ"ט ס"ט ושו"ע אדה"ז שם ס"ד.
91 שו"ע אדה"ז סקע"ד ס"ד.
92 סדר ברה"ג פ"א הכ"א.
93 שו"ע אדה"ז סקע"ד ס"ו וס"ז. סדר ברה"ג פ"ד הי"ב.
94 רמ"א סתקנ"ח ס"א. ובמג"א שם סק"ג. ועיי"ש בשעה"צ סק"ז.
וי"א להחמיר גם בפרישות – ראה שכנה"ג או"ח סר"מ בהגה"ט.
95 עשה"צ סק"ד מפמ"ג במ"ז סק"א. וצע"ק בל" המג"א סתקנ"ח סק"א. וי"ל ולהעיר ממעשה רב בשנת תנש"א.
96 משנ"ב שם סק"ד. לוח כולל חב"ד.

73 ספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 691 ובהערה 87.
74 שו"ת סתקנ"ו סק"א.
75 הלכות ומנהגי מהר"ש מנוישטט סתי"ג. וכ"ה בפמ"ג סתקנ"ד בא"א סק"א לענין קדוש לבנה.
76 בנוגע לקדוש לבנה: פניו – בעבודת הקדש להחיד"א במורה באצבע סרל"ט. ופיו – בלוח כולל חב"ד.
77 אג"ק משנת תשכ"א (כקביעות שנה זו) – ח"כ ע' רפד.
78 כנ"ל. וכן נהגו בבית חייו. ומפי השמועה, שעובדא הוה בשנת תשמ"ח שהתחיל המבדיל כנ"ל, וביקשו להפסיקו והורה שימשיך. ובלוח כולל חב"ד שמתחיל מבפה"ג. וצ"ב מ"ש ממוצאי"ט למנהגו. וי"ל. וראה ביומן הרריל"ג ש' דשנה הנ"ל.
79 שו"ע סתקנ"ו ס"א.
80 דגמ"ר סתקנ"ו. משנ"ב שם סק"ג. א"א מבוטשאטש מהדו"ת סתקנ"ו. ושם מיירי בחל תשעה באב ביום א'. וכ"ש בנדוד"ד. וראה שו"ת שבה"ל ח"ו ס' ע' ע' סק"ט. ויש מחמירים ליתן לקטן כשאפשר – פמ"ג שם בא"א סק"ב.
81 שיש"כ פ"סב הע' צה.
82 ראה שו"ע אדה"ז סקס"ו ס"א. ואף שטוב לחוש לדעה הב', מ"מ בנדוד"ד ה"ז טעימה קודם הבדלה.
83 רמ"א סרע"א ס"ה. שו"ע אדה"ז סרצ"ט ס"ב.
84 שו"ע אדה"ז סרצ"ו סוס"ט.
85 שו"ע סרצ"ו ס"ז. אדה"ז שם ס"ז.
והמתנה בשעת ההבדלה בביהכ"נ שבאם בני ביתו לא שמעו עדיין הבדלה, מכון הוא עכשיו שלא לצאת (ע"פ שו"ת שו"מ מהדוד"ח סק"ז. ברכת הבית שו"מ ס"ה. וראה שו"ע אדה"ז סתפ"ט ס"ב. ולהעיר משו"ע אדה"ז סמ"ו ס"ט – ושם רק בנוגע לוה"א"ש. ובפס"ד להצ"צ סתע"ה, דאפי' בדאורייתא, תנאי ל"ש לברירה) – אולי י"ל שלאחרי שמיעת הבדלה, לא גרע מהתחיל בהיתר, ומותר לו לאכול מיד. (ואף שיתכן שיתברר למפרע שלא יצא יד"ח הבדלה, וקעבר איסורא דטעימה קודם הבדלה – כי באיסור התלוי הזמן, קדיל טפי (וקיל גם מקידוש בהתחיל בהיתר), ואין עליו חלות שם חפצא דאיסורא, ל"ש לחוש כן. ובפרט שה"ה ספק בדרבנן. (וכע"ז בב"י, הובא במג"א סרס"ז סק"ב ובנו"כ שם, ובט"ז סרל"ג סק"ג. וכ"כ בשו"ת מגדנות אליהו ח"ב סכ"א בהגה).
ובמוצאי הצום ש"א שא"צ הבדלה קיל טפי, כדלקמן בנוגע לנשים. ובסגנון אחר – ספק ספיקא בדרבנן.
ומה גם שכבר עבר עיקר זמנו במוצ"ש (ע"פ שו"ע אדה"ז סרע"א ס"ט בטעם האיסור לטעום לפני הבדלה).

לקט הלכות בעניינים

השייכים במיוחד בימי הקיץ

מדריך מעשי להנהגה בטוחה וחסידית בימי הקיץ ובמיוחד בעת הנופש ב"קאנטרי"
כולל הלכות ומנהגי חב"ד השייכים בנסיעות, טיולים וימי הנופש

מתוך שיעורים שמסר הרה"ג יוסף ישעי' ברוין שליט"א, מד"א וחבר הבד"צ*

באם כבר יצא לדרך, מצוה מן המובחר שימתין מלהתפלל עד שיגיע למחוז חפצו, בכדי שיתפלל שם מעומד⁴.

בנוגע לנסיעה לנופש במקום שאין שם מנין בכלל – שלכתחילה אין לנסוע למקום כזה⁵, אבל אם צריך לשהות שם לצורך בריאות וכיו"ב, יש להקל⁶.

3. אם יוצא לדרכו בערב שבת, יראה לצאת בעוד היום גדול, כשלא החשבון יש לו מספיק זמן להגיע למחוז חפצו. כמובן יש לקחת בחשבון את "פקקי התנועה" ("טראפיק") שיתכן ויהיו בדרך⁷.

ומובן שזה רק כאשר צרכי שבת כבר מוכנים עבורו (כשמגיע לשם בתור אורח וכדומה), אבל אם עדיין צריך

מנחה וערבית, כדמוכח ברבינו מנוח שם. וראה מעדני אשר ברכות סקמ"ח. שו"ת שבה"ל ח"ח סי"ח.

– באופן שאם יתעכב מליסוע עד אחר תפלת שחרית יהי "פקק תנועה" ("טראפיק") – יש מקום להתיר ליסוע לפני התפלה, באם בירך כבר ברכות השחר לפני⁸. כמו"כ, אם במקום יציאתו אין לו מנין אך במקום לשם הוא נוסע יהי מנין, וברור לו שיספיק להגיע למקום ההוא בזמן, ייסע ויתפלל שם במנין – שו"ת שבה"ל ח"ח סי"ט. ח"י סי"ז.

4) שו"ע אדה"ז ס"ד ס"ה. – כמובן, באופן שיוכל להתפלל בתוך זמן תפלה.

5) וראה שו"ע אדה"ז סי' צ סי"ז.

6) וראה שו"ת שבה"ל ח"ו ס"א ס"ג. ח"ח ס"ח.

7) ואף גם בזמנינו שרוב בני"א מכינים צרכי שבת בריח – ראה קצוה"ש סי' סט בבדה"ש ס"ק"ה. ועיי"ש שבנסיעה במכוניות גרע טפי. וראה ערוה"ש סרמ"ט ס"ג. שולחן הטהור שם ס"ב.

– יש שמציעים שלא כדאי לצאת לדרך אם אין לפניו עד שבת זמן כפול מזמן הנסיעה, ולדוגמא: אם הדרך אורכת בדרך כלל 3 שעות, לא יצא אלא אם כן יש לפחות עוד 6 שעות עד שבת. – ולהעיר משיחת פורים תרצ"א – סה"ש תרצ"א ע' 210.

הנוהגים לנסוע בתקופת הקיץ ל"קאנטרי", עליהם ללמוד הדינים השייכים ומצויים במיוחד במקומות אלו, וכן להשתדל לעמוד בקשר עם רב מורה הוראה לברר את המעשה אשר יעשו ואלה אשר לא תעשינה בשאלות המתעוררות. מס' טלפון בד"צ: 800-604-718 (שלוחות: 2-3)

הנסיעה לקאנטרי

הלכות רבות הקשורות לנסיעה לקאנטרי, מתחילות כבר משעת היציאה לדרך. נפרט כאן כמה מהן:

זמן היציאה

1. אמרו חז"ל "לעולם יצא אדם בכי טוב", ולכן יש להשתדל לצאת לדרך באור יום².

2. אם כבר הגיע זמן תפילה – לכתחילה לא יצא לדרך קודם שהתפלל [עיי' בהערה]³.

(* בהמשך לנדפס מכבר בקונטרס "הדרך הבטוחה לקיץ מוצלח", סיון תשע"א, ובגליון ג' של "משולחן הבד"צ", קיץ תשע"ב, ובקונטרס "אגעזונטען זומער", קיץ תשע"ג.

1) פסחים ב, א. וראה שו"ע אדה"ז סי' קי"ט.

2) וראה שערים מצויינים בהלכה לאאזמור זצ"ל ס"ח ס"ד שבזמנינו יש מקום להקל. ולהעיר מלקט יושר ע' 41. אולם, במקומות חשוכים בדרך לקאנטרי שקשה להבחין בתמרוני השילוט וכד' – יש מקום להחמיר, כפשוט.

3) שו"ע אדה"ז ס"ט ס"ד – בנוגע לתפילת שחרית. בנוגע לתפילות מנחה ומעריב – משמע דעת אדה"ז להתיר. ודלא כרבינו מנוח, הביאו בכס"מ תפלה פ"ו ה"ד, וכ"פ בפר"ח ס"ט ס"ג. משנ"ב ס"ט ס"ט. ועוד.

וביודע שיוכל להתפלל כשמגיע למחוז חפצו, ודאי אין להחמיר כשהגיע זמן

להכין צורכי שבת, יחשב בדעתו את הזמן הנחוץ לכך.⁸

אופן היציאה

1. מצד אהבת ישראל ומצוות גמילות חסדים⁹ ישתדל לפני הנסיעה לקאנטרי [וכן גם בעת נסיעתו חזרה מהקאנטרי לעיר] להודיע לאחרים שהוא נוסע כדי שמי שירצה יוכל להצטרף אליו¹⁰.

2. "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם"¹¹, ולכן יש לזכור:

על הרכב להיות תקין עם מספיק דלק לנסיעה¹².

להיות הוא וכל הנוסעים חגורים בחגורות בטיחות וכו'.

אם הדרך אינה מוכרת לו ויש באפשרותו יזכור לקחת עמו מפת דרכים (ג'. פי. עס. וכדומה).

חובה לנסוע בזהירות ובדרך ארוכה יש לוודא שהנהג ערני. על פי דברי הרבי¹³ יש לעצור בנסיעה בדרך ארוכה פעם בשעה להתרעננות.

ברכב יהיו ספרי קודש בדוגמת חת"ת¹⁴ וגם (להבדיל) קופת צדקה.

3. גם יזהר שלא יהיה בעיה של "יחוד" בעת הנסיעה¹⁵. בנסיעה ברכב בשעות הערב (או אפילו ביום: ברחובות צדדיים במקום שאין עוברים ושבים, או כשהחלונות צבועים וסגורים) יתכנו בעיות של יחוד. מדיני יחוד: אסור לאשה (וכן בת מעל גיל בת מצוה) להתייחד עם זכר מעל גיל 9. וכן אסור לגבר (או בחור מעל גיל בר מצוה) להתייחד עם בת מעל גיל 3. באם איש א' נמצא עם שתי נשים או יותר משתים הרי זה יחוד. אמנם, שתים או שלש אנשים עם אשה אחת אינו יחוד (ותלוי בנסיבות). ועדיף לשאול אצל הרב באיזה אופן שייך לנסוע, כי הרבה פרטי דינים בזה.

בספר השיחות תנש"א¹⁶: "ויש לעורר על הזהירות שצ"ל בנסיעת אשה ובת מישראל בטקסי [=מונית] או אוטו כשהנהג הוא גבר (שאפשר להיות בזה חשש של יחוד כו') – וכידוע השקו"ט בזה בספרים. ובכגון דא – יש לברר חילוקי הדינים ופרטים בזה – אצל רב מורה הוראה".

4. ישתדל להשמיע ברכב עניני תורה ויראת שמים¹⁷.

הנסיעה

1. בנסיעה בדרך מחוץ לעיר יש לומר תפילת הדרך¹⁸.

וטוב לומר תפילת הדרך מעומד אם אפשר בקל¹⁹. הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע: תפילת הדרך בקרון הי' מתפלל בישיבה [אבל "מְצַיֵּה לעמוד"²⁰ כלומר לעצור] ובמרכבת מסילת-הברזל [=ברכבת] – בעמידה²¹.

זמן אמירת תפילת הדרך הוא "משעה שמהלך בדרך אבל לא כשעדיין הוא בתוך העיר"²².

2. תפילה: באם נצרך מאיזו סיבה לעצור ולהתפלל באמצע הדרך, טוב שלא להתפלל במקום פתוח, אלא יתפלל בצד (בין האילנות או סמוך לכותל או ליד המכונית וכדומה)²³. גם יזהר שהמקום יהיה ראוי לתפילה מבחינת צניעות.

בשעת התפילה יש להיות לבוש כדבעי, עם כובע, חליפה, גארטל וכו', כפי ההלכה²⁴.

3. אם רואה בעת הנסיעה רכב של יהודי אחר שנתקע בדרך וכדומה, מצוה לעצור – בזהירות – ולסייע בכל מה שיכול ולא ישאירו לבד על אם הדרך²⁵.

16 ח"א ע' 87 הערה 116.

17 ראה שו"ע אדה"ז סק"י ס"ט. ונת' בארוכה בלקו"ש חל"ה ע' 198 ואילך.

18 וכפי שהרבי עורר פעם על כך לגבי נסיעה למונטריאל – ראה יומן אראנו נפלאות ע' 224. וראה שיחת ש"פ שלח תשכ"ג – בנוגע לנסיעה לקאנטרי.

19 סידור אדה"ז.

20 ובפי' "מעומד" – לעמוד מלכת או שלא בישיבה – תלוי באופן הנסיעה, כדלקמן.

21 ספר המנהגים דלקמן.

22 ספר המנהגים ע' 23. וראה שו"ע אדה"ז סק"י סוס"ד. ערוה"ש שם ס"א. ולהעיר מלקו"ד ח"ד ע' 1375.

23 שו"ע אדה"ז סק"י ס"ו. ועיי"ש הפרטים. ולהעיר מספר המנהגים שם. ובלקו"ד שם – באו"א קצת. ויל"ל. מפי השמועה – בביקור במחנה "גן ישראל" אמרו תה"ד לאחרי הגשר טאפאן-זי החוצה את נהר האדסאן. יש מי שכתב שביציאה מעירו לכיוון הקאנטרי יש לאומרה כשעוברים גשר וואשינגטאן.

24 ואף שבדרך מותר להתפלל במקום פרוץ (שו"ע אדה"ז ס"צ ס"ה) – היינו בדאא"פ, ראה פמ"ג שם במ"ז סק"ב. ועוד. ועיי"ג"כ בשו"ע אדה"ז סוס"י צד.

25 ראה פרטי דינים בשו"ע אדה"ז סצ"א.

26 ע"פ שו"ע חו"מ ס' ערב. שו"ע אדה"ז חו"מ הל' עוברי דרכים וצער בע"ח,

8 ראה שו"ע אדה"ז סרמ"ט ס"א-ג.

9 רמב"ם הל' אבל רפ"ד. שאילתות שאילתא ג. שערי תשובה לר"י ש"ג סי"ג.

שו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ג וס"ה.

10 א"כ נגד לו הפסד ממון ע"ז – ראה שו"ת אבקת רוכל סקצ"ה. פי' הר"ש ריש פאה. חדא"ג מהרש"א נדרים לט, ב ד"ה בקור. שלמי נדרים שם. וראה שו"ע חו"מ סרס"ד ס"א.

11 ואתחנן ד, טו. וראה ברכות לב, סע"ב ובחדא"ג מהרש"א.

12 וכאן המקום להעיר גם משה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 531 (ובהערות) ע"ד ההכנות לנסיעה [לא רק לעבודת ה', אלא גם – הגשמיות] בדרך הטבע.

13 ביחידות בשנת תשי"ז.

14 על כך עורר הרבי פעמים רבות. ולדוגמא: לקו"ש חכ"ג ע' 402. ועוד.

15 ראה שערים מצויינים בהלכה לאאזמו"ר צ"ל ס' קנב סק"ג – צויין בסה"ש דלקמן בשוה"ג.

מקום הנופש

מקום הנופש אליו נוסעים צריך להיות מתאים לרוח היהדות והחסידות – לא רק מקום הראוי לדירת הגוף אלא אף (ובעיקר) לדירת הנשמה.

על כן יבדוק תחילה מי ומי ההולכים, מי יהיו חבריו וידידיו שם. וכבר כתב הרמב"ם²⁶: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ומעשיו אחרי ריעיו וחבריו כו"²⁷.

השהיה בקאנטרי

זמני היום

1. בדרך כלל יש שינויים בין הלוחות של העיר ניו יורק, לבין הזמן הנכון בהרים ועל כן יש לזכור להשתמש בלוחות שנה המתאימים למקום בו שוהים בקיץ – כדי לדעת באופן מדויק את זמני הזריחה והשקיעה הנראית, זמני השבת וכל הפרטים וההלכות הקשורות בזה.

2. יש להיזהר באמירת קריאת שמע בבוקר בזמנה. ובפרט במקומות נופש שיש המתאחרים לישון ("מאחרי שבת") וקמים מאוחר מהרגילות במשך השנה.

הרואה חברו שישן ועוד מעט יעבור זמן ק"ש מחוייב להעיר²⁸.

הכנה לתפילה ותפילה

1. יש להשתדל לטבול במקוה לפני התפילה.

מקוה של מים שאובים כשר לטבילה זו²⁹. ובלבד שהמים לא יהיו זוחליו, וגם לא יהיו בתוך כלי, כי אם בנוי בקרקע. ולכן אפשר לטבול בבריכה הבנויה בקרקע, אבל יש לוודא שהפילטר סגור בשעה שטובל. [וכשאי אפשר לסגור

ושם ס"ח. ערוה"ש חו"מ סער"ב ס"ח. וראה שו"ת יחוד"ח ח"ד ס"ד. שמ"ב לאאזמו"ר זצ"ל סק"פ ט סק"א. ואף את"ל לדחות שאי"ב צעב"ח וצערא דגופא – סו"ס י"ב משום ואהבת לרעך כמוך וקיום והלכת בדרכיו, כפשוט. 26) בהל' דעות רפ"ו.

27) ואף כשלא הוחזקו בפריצות – רמב"ם אישות פי"ג ה"טו בפירוש מאמר המשנה אבות פ"א מ"ז ("הרחק משכן רע"). ונת' בלקו"ש ח"ד ע' 1181 ואילך. ובכ"מ האריכו במעלת שכן טוב והפכו. ואכ"מ. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 57 ואילך. חל"ג ע' 10 ואילך.

28) ראה שו"ע אדה"ז הל' ק"ש סי' סג ס"ו: "אם היה ישן מצערים אותו ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון".

29) ראה שו"ע אדה"ז ספ"ח – בנוגע לטביל"ע. והוא גם לכתחילה. ויש שמהדירים לכתחילה במ"ג. ואכ"מ. ועכ"פ שיהיו שאובים בהמשכה ג"ט ע"ג קרקע הראוי לבלוע.

– בטבילה משום תוספת טהרה – שקו"ט בזה, ראה שו"ת תורה לשמה ששע"ה. דברי תורה ח"ט ספ"ג – הובא בשמ"ב לאאזמו"ר זצ"ל סק"ג. וראה קובץ מגדל דוד חוברת ו ע' 546. חוברת ז ע' 380. וש"נ.

הפילטר – יש מקום להקל לטבול גם בשעת פעולתו³⁰ אא"כ הפילטר מרוקן את הבריכה בשעת הטבילה. אין במקומו מקוה ולא בריכה, ישפוך על עצמו "תשעה קבין" [וכמה שיעורים בזה, 2.8 עד 4 גלונים]³¹. כל שיעור ה'ט' קבין צריכים לזרום עליו ללא הפסק, ויגעו המים כל חלקי גופו, וניתן להשתמש בכמה כלים, אבל לא יותר משלשה כלים, ובלבד שלא יהיה הפסק בין שפיכת כלי לכלי. לצורך זה ניתן להשתמש גם במקלחת [ויש ששיערו שצריך לשהות במקלחת בערך 3 דקות]. אמנם אם אח"כ יזדמן לו מקוה כשר יטבול שם³².

2. אם במקום שנופש יש מנין מצומצם ובלעדיו יתבטל המנין, לא ייסע בזמן המיועד לתפילה למקום אחר, אלא יישאר להתפלל עמהם³³.

אם אין מנין במקומו ויש מנין במקום סמוך, צריך הוא ללכת לפחות עד כדי מהלך מיל³⁴, שהוא מרחק של 18 דקות [נראה בהערה]³⁵ בכדי להתפלל בציבור.

3. כשלוקח אתו ברכבו את הטלית ותפילין, יזהר שלא להניחם במקום שהשמש קופחת עליהם, שלא יתקלקלו מחום השמש.

4. כשנוסע מביתו, אף שנשאר במקום אחד כמה חדשים, אומר בכל יום אחר התפילה תפילת הדרך – בלא שם ומלכות. [ובקשר לשבת – ראה בהערה]³⁶.

30) מכמה טעמים: זחילה מעל שיעור מ"ס באם המציאות כך, הדעות שלטבי"ע מועיל זחליו. ועוד.

31) שו"ע אדה"ז שם. ובשו"ע אדה"ז סתר"ו סי"א – למצטער בטבילה. וי"א שכ"ה גם בטבילה משום תשובה או תוספת טהרה – ראה פמ"ג סתר"ו בא"א סק"ט. וצ"ע בדעת אדה"ז שם סתר"ו. וראה קובץ הנ"ל. וכ"מ במעב"י (מאמר שפת אמת פכ"ה. – יש שהעירו ממש"כ במאמר אמרי נועם פי"ח. אבל, שם מיירי מטבי"ע). ולהעיר מלקט יושר ע' 148.

32) וראה גם אג"ק חכ"ב ע' שלא.

33) ע"פ שו"ע אדה"ז סנה"ה סכ"ה. וראה שו"ת אג"מ או"ח ח"ג סט"ז. שבה"ל ח"י ס"ט.

34) שו"ע אדה"ז ס"צ סי"ז במוסגר. אמנם, בשו"ע אדה"ז סק"ג ס"א – לענין נטי"י – כתב ביושב בביתו שיעור ד' מילין. וראה תהל"ד כאן סק"ו שנשאר בצע"ג. ואכ"מ.

35) או 24 דקות – ראה קצוה"ש סי"ג בבדה"ש סק"ב. בדה"ש סמ"ד סק"ה. אבל להעיר מקובץ אהלי שם חו' ה ע' רט.

– בנסיעה ברכב, שקו"ט בזה אי משערים כשיעור זמן הנ"ל בהליכה או בנסיעה – ראה בה"ל סק"ג ד"ה ברחוק. ועוד. וראה אג"ק ח"ט ע' מב. חו"ב בש"ס ח"א ע' שמח. וההכרעה המקובלת בד"ב לשער בשיעור זמן הליכה ברגל. ולהעיר, שבלא"ה י"א שבתוך העיר אפי' יותר ממיל חייב ללכת.

36) היום יום י"ט תמוז – מהנהגות אאמו"ר [כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע]. והוא ע"פ מש"כ אדה"ז בסידורו. וראה עשה"כ פי"ב סק"ב. קצוה"ש סס"ז בבדה"ש סק"ז.

– בנוגע לאמירתו בשבת – לא ראינו נוהגים כן. ולהעיר ממש"כ אאזמו"ר זצ"ל בשמ"ב סס"ח ס"א בקו"א. וי"ל. ואולי ילה"ע מל' אדה"ז בשו"ע סרפ"ח ס"ט: אם אידע לאדם (בשבת) מאורע שצריך לבקש עליו רחמים מיד. ולהעיר שתיבת "בשבת"

ויתקשר להוריו מזמן לזמן ולדרוש בשלומם וכיו"ב⁴⁵.

3. במקומות נופש יכולים להתעורר בעיות רציניות של יחוד. ולכן צריך ללמוד את ההלכות הקשורות בזה, וגם לזכור את דברי המשנה במסכת אבות⁴⁶ "ואל תרבה שיחה עם האשה".

4. הלכות צניעות שייכות גם לגברים, וכפי שכתב הרבי בלקו"ש⁴⁷ (- באותיות מודגשות): "אותם המקילים בכמה עניני צניעות בקיין. . ונוגע להנהגת אנשים גם כן".

קניית אוכל ומוצרי מזון

מקום הקניה

לכתחילה ישתדל לקנות את מוצרי המזון מבעל חנות יהודי וכמ"ש⁴⁸ "או קנה מיד עמיתך".⁴⁹ הלכה זו נוגעת לכל השנה ובמיוחד במקומות נופש, שלפעמים ישנה חנות של יהודי ויש כאלה שמעדיפים לקנות בחנויות (או חברות) גדולות ומפורסמות יותר.

דבר זה הוא גם כאשר חנותו של היהודי מרוחקת קצת יותר מהחנות של הגוי⁵⁰.

דבר זה הוא גם כאשר המחיר בחנות היהודי הוא קצת יותר יקר מהחנות של הגוי. אך אם ההפרש הוא גדול אינו מוכרח לקנות מהיהודי⁵¹.

הכשרות

1. יש להקפיד שרמת הכשרות תהיה מתאימה לסטנדרטים שלנו⁵². ויש לבדוק בכל מוצר האם אכן יש עליו חותמת של הכשרות המתאימה, כי לפעמים אותו סוג מוצר, הנראה מבחוץ כמוצר המוכר לנו, משווק לאזורים מסוימים (כמו למשל, בשכונות החרדיות בברוקלין) עם הכשר, ובאזורים אחרים בלי הכשר (כי אינו מפס היצור הכשר).

1. יראה כל אחד לקבוע לעצמו שיעורי תורה ביום ובלילה כנפסק בשו"ע, "כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה"³⁷. ומי שיש לו שיעורי לימוד קבועים במשך השנה, חובה עליו להמשיך בהם גם בהיותו במקומות נופש³⁸. ואדרבה, עליו להוסיף בלימודיו³⁹.

בנוסף לכך, לא ישכח חובת לימודו עם בניו, שהיא מצות עשה מן התורה "ולמדתם אותם את בניכם" (נוסף על מצות "ושננתם לבניך"). ואין מבטלין תשב"ר אפילו לבנין ביהמ"ק⁴⁰. ובשיחותיו הקדושות עורר הרבי כמ"פ⁴¹ שחס ושלום לסגור את התלמודי תורה בחודשי הקיץ. ומובן מכך עד כמה חשוב להקפיד על לימוד קבוע עם הבנים גם במקומות הנופש. ואדרבה, כך ילמד הילד עד כמה חשוב לימוד התורה.

2. ממוצא דבר מובן עד כמה יש להיזהר מקריאת ספרים [או אתרי אינטרנט] שיש בהם משום שיחות חולין⁴² או עם תוכן ירוד⁴³. כמו כן מובן עד כמה יש להיזהר מביקור במקומות שהם בגדר מושב ליצים, תיאטרונים וכדומה⁴⁴. וזאת מלבד חששות אחרים של צניעות וכדומה.

הנהגות נוספות

1. בשעות הלילה יזהר מלהסתובב בדרכים, כבישים או שבילים בהם נוסעים מכוניות והתאורה בהם נעדרת או חלשה, מפני שהנהגים קשה להם לראות ולהבחין בהולכים, ומביא עצמו לידי סכנה ח"ו.

במידת הצורך ישתדל ללבוש בגד בהיר יותר או בגד (חגורה) שהוא "מחזיר אור" וכדומה.

2. בשהותו במקום הנופש לא ישכח מצוות כבוד אב ואם,

במוסגר.

(37) ל' אדה"ז בתניא פל"ד.

(38) ויש לדון בזה דין נדר - ראה מג"א או"ח סרל"ח סק"א. ואכ"מ.

(39) ובלשון אדה"ז (סקנ"ו ס"א וסט"ז): לא אמרו קביעת עתים לתורה אלא במי שצריך לעסוק בדרך ארץ להחיות נפשו ונפשיות ביתו. . וקביעת העת אינה אלא להחמיר שלא ימשוך כל היום בדרך ארץ. וש"נ לל' רש"י תהלים קיט, קכו: איש פנוי וטיילן העושה תורתו עתים מיפר ברית, שאדם פנוי צריך להיות יגע בתורה כל שעות היום. וראה הל' ת"ת פ"ג ס"ה.

(40) ראה בכ"ז הל' ת"ת לאדה"ז פ"א. ושם - ה"י.

(41) חלקם נלקטו בס' שערי חינוך.

(42) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ה"ו. ועיין תניא רפ"א ע"ד חומרת הענין של ביטול תורה. ובכ"מ.

(43) וראה שו"ע אדה"ז שש"ז ס"ל.

(44) ולהעיר מילקו"ש רות רמז תרא.

(45) להעיר מס"ח סתקע"ה ובפ' יעלו חסידים שם. ובספרו פלא יועץ ערך בשורה. מכתבי רעק"א קעא בסופו. שו"ת ישועות מלכו או"ח ס"ד. ועוד. וראה שו"ת להורות נתן ח"ה סג"ן.

(46) פ"א מ"ה. ולהעיר מדרך פקודין מל"ת לה.

(47) ח"ג ע' 84.

(48) ויקרא כה, יד.

(49) וראה שו"ת הרמ"א ס"י. חת"ס חו"מ סע"ט וסוסי' קלד. מנח"י ח"ג סקכ"ט. וראה אג"ק ח"ג ע' רצב, ושקו"ט בזה בקובץ העו"ב אה"ת גיליון תשצח ע' 41.

ולהעיר משיחת ש"פ בהו"ב תשל"א.

(50) ראה שו"ת מהר"ם שיק חו"מ סל"א. וראה שמ"ב לאאזמור"ר זצ"ל סס"ב ס"א בקו"א ולאאמור"ר הכ"מ עמ"ס ע"ז כ, א ד"ה ור"מ. ב"מ עא, א ד"ה עמי.

(51) ראה שו"ת מנח"י שם. שמ"ב שם. ועוד.

(52) וראה לקו"ש חכ"ח ע' 285. שיחת י"ב תמוז תשכ"ד.

למרחק של 72 דקות⁵⁴.

מוותר להטביל ידיו בים [אבל אסור ליטול ידיו ממי הים מפני שהם מלוחים ואינם ראויים לשתיית כלב] או במי גשמים המכונסים בקרקע, בתנאי שיש בהם 40 סאה, וגם עומדים במקום אחד ולא זוחלין. במעיין, והוא הדין בנהר⁵⁵ אין צריך 40 סאה, ודי בכך שהידים מתכסים בו, ואפילו זוחלין כשר. אבל אין להקל להטביל במים שאובים שבקרקע [ועיין בהערה]⁵⁶.

המטביל ידיו די להטביל פעם אחת לבד, רק שיעיין בהם שאין בהם שום דבר החוצץ⁵⁷. וכן אינו צריך לנגב ידיו⁵⁸ וכן א"צ להגביה ידיו⁵⁹. נוסח הברכה: לכתחילה טוב לברך "על שטיפת ידים". אבל, אם בירך על נטילת ידים או על טבילת ידים אין צריך לחזור ולברך⁶⁰.

אין ליטול ידיו בשאר משקין⁶¹ אא"כ בשעת הדחק שאין לו מים, שאז יכול ליטול במשקין שעיקרן מים⁶². והיינו, בתה וקפה ומשקאות קלים. ובמי סודה – מסתבר שמותר ליטול ידיו אף לכתחילה. אבל לא במיצים טבעיים חלב ויין וכדומה.

כשאין לו מגבת, לא ינגב ידיו בחלוקו, שקשה לשכחה⁶³. וינגב בכל מידי דמנקה. אבל, לא די שיתנגבו מאליהן, אלא צריך לשפשפן במפה⁶⁴.

יש שנוטלים ידיהם בבית לפני הטיוול, ואוכלים כביצה פת

2. במקרה והולך לאכול במסעדה חשוב להקפיד מאוד על הכשרות:

ראשית, לבדוק שיש תעודת כשרות מהודרת למקום (בפרט אם מדובר במוצרי חלב, בשר, דג ויין וכו'). שנית, שתאריך הכשרות בר-תוקף ושהתעודה נכתבה עבור מקום זה דוקא. שלישית, לוודא שאכן המקום נמצא תחת פיקוח: יש משגיח המסתובב שם, בודק את העלים מחשש תולעים וכו'.

במקרה ורואים משהו חשוד, כדאי להודיע לרב המכשיר שידע שיש דברים שמצריכים תיקון ובוודאי ישמח הרב לטפל בדבר.

הקפדות נוספות

1. במלונות, קורה שמגוישים בבר וכדומה מאכלי חלב, טרם חלפו שש שעות מאכילת הבשר, וסומכים על האורחים שיכוונו את השעות בעצמם. על כן חשוב לבדוק אם אכן חלפו שש שעות מאכילת הבשר.

2. לחם שהיה על השולחן בזמן אכילת מאכלי חלב, אין לאוכלו בזמן שאוכלים מאכלי בשר. וכן להיפך.

3. קודם השהות במקום כזה, יש לוודא שבאזור המסעדה או המלון הצניעות היא כדבעי.

טיולים

כשיוצאים לטיול יש לדאוג מראש לתכנן את כל הפרטים, שיהיו מתאימים לכללי ההלכה, הן מקום הביקורים והן כל הדברים השייכים לזה. לפנינו כמה הלכות:

אכילה

1. יש לקחת מראש כלי כשר לנטילת ידים (ספל), מגבת, לחם, מלח, ברכונים לברכת המזון וכו'.

2. לא יטול את ידיו מכלי חד-פעמי. באם אין לו כלי אחר, יטול בו⁵³.

אם אין לו מים לנטילת ידים, ילך להשיג מים. עד איזה מרחק עליו ללכת? אם הוא חוזר לאחריו ילך עד למרחק של 18 (או 24) דקות, ואם ממשיך בדרכו קדימה ילך עד

54 ראה שו"ע אדה"ז סקס"ג ס"א.

55 אא"כ עיקרו ע"י גשמים – קצוה"ש סל"ד בבדה"ש סק"ב. וראה כה"ח סקנ"ט סקפ"ד.

56 סדר נט"י ה"ח.

אבל, בבריכת שחי' עם מים שאובים שבאו בהמשכה ע"ג קרקע – עדיף טפי וכשר לטבילת ידיו, כשי"ב מ"ס באשבורן (שו"ע אדה"ז סקנ"ט סט"ו) ועיי"ש בהגהה דמייירי כשאינו כלי) וסכ"ג. משנ"ב שם סק"מ).

ובמקום שיש פילטר שעני"ז נע' זוחלין, צ"ל המשכה שוב ע"ג קרקע (עיי"ש בהגהה ובפת"ז סק"ט).

– בשעה"ד, שמהלך בדרך ורחוק מאד מהמים ואין עמו כלי לשאוב וליטול ממנו, יש לסמוך על יש מקילין להטביל ידיו במי גשמים באשבורן, אע"פ שאי"ב מ' סאה.

57 סדר נט"י ה"ט.

58 ומ"מ יש בו משום מיאוס אם דעתו קצה עליו – שו"ע אדה"ז סקנ"ח ס"ז.

59 שו"ע אדה"ז סקנ"ט סכ"ה.

60 סדר נט"י שם. ולהעיר מדיני השכמת הבוקר בסי' – לברך ענט"י. ואולי קאי רק במים הכשרים לנטילה, וכההכרעה בשו"ע אדה"ז שם סכ"ד. ועצ"ע.

61 ובפרט ע"ד הקבלה, ראה בקצוה"ש שם סק"ג. שלחן הטהור סק"ס בזר זהב סק"ג.

62 שם ס"ח.

– לדעת המשנ"ב סק"ס בשעה"צ סקס"ט ועוד לא יברך. וצ"ע בדעת אדה"ז.

63 שו"ע אדה"ז סקנ"ח ס"ח.

64 שם ס"ז.

– ועיי"ש שבמטביל ידיו א"צ ניגוב.

53 ראה שמ"ב לאאזמו"ר זצ"ל ס' מ ס"ג בקו"א. וראה בהנסמן בפסקי תשובות סקנ"ט סק"ב. ועכ"פ, עדיף שייחד כלי זה להשתמש בו כמה פעמים שאז (בדיעבד) נחשב ככלי.

2. אין לצוד דגים סתם כך בשביל ה'כיף' בלבד, רק אם בדעתו לאכול אותם (כמובן דגים כשרים).

אם הוא צד דגים והורגם מיד (לא לאכילה וגם לא סתם משחק בהם) דנו בזה בפוסקים אם מותר או אסור⁶⁹. ולכתחילה ודאי שאין לעשות כן.

3. אם הבעלי חיים מצערים אותו, כגון יתושים, מותר להורגן⁷⁰. אבל יש להיזהר שלא להרוג לחינם. וכתב אדה"ז⁷¹ שמחוייב "לטרוד בגופו... להציל כל בעל חי מצער".

ויש להוסיף: היו צדיקים שנזהרו לא להרוג בעלי חיים גם כשנצטערו מהן.⁷²

וכן ידוע גם הסיפור שמשופר בספר הזכרונות לכ"ק אדמו"ר הרי"צ⁷³ אודות הילד יצחק שאול, והזהירות מצער בעלי חיים.

4. בלקוטי שיחות⁷⁴: שאף שיש לאדם רשות לראות בריות משונות הבאים ממדינות מרחקים וע"ז תקנו חז"ל וקבעו ברכה ברוך משנה הבריות מ"מ לא יראה בהם כי אם דרך עראי כו'. – ועפ"ז מובן ההליכה לגן חיות וכיו"ב⁷⁵.

שחיה

1. צריך להקיף את בריכת השחיה (וכן כל דבר שיש בו סכנה, כגון בור) במחיצות הראויות שח"ו לא יפלו לתוכו. וזהו בכלל מצות עשה של "ועשית מעקה לגגך", ומצות לא תעשה של "לא תשים דמים בביתך".

2. ילד (ואפילו מבוגר) שאינו יודע לשחות טוב, יזהר לא להיכנס למים עמוקים במקום ובאופן שמסכן עצמו⁷⁶.

אסור להשאיר ילדים קטנים לבד בבריכה, וכן בכל מקום סכנה, בלי מציל או אדם מבוגר המשגיח.

69 ודעת אדה"ז הל' צעב"ח ס"ד מ' להחמיר. וראה שמ"ב לאדמו"ר הכ"מ עמ"ס ב"מ לב, ב ד"ה צעב"ח.

70 וביום השבת – ראה הפרטים בשו"ע אדה"ז סש"ז סי"ז כג.

71 חו"מ בהל' עו"ד וצעב"ח ס"ד.

72 ראה ברשימת כ"ק אד"ש משיחת י"ד מנ"א תש"א: "אדמו"ר נשמתו עדן לא הרג היתושים (קאמאר), כי אם ה' מבריחים על ידי נפיחה". וראה שמ"ב שם. וראה גם בהנסמן בקובץ העו"ב בתקצ"תתקצד).

73 פ"ג.

74 חכ"ה ע' 309 הערה 2 שמביא מס' קב הישר.

75 ובאו"א קצת, בשיחה בלה"ק בהתוועדויות תשד"מ ח"א ע' 487 הע' 4. ועיי"ש ע' 517. וראה גם התוועדויות תש"נ ח"ג ע' 179.

76 וראה שו"ע אדה"ז סתרי"ג ס"ט: "נחל שמימיו רודפין מהר ושוטפין אף בחול אסור לעבור בו אפילו אין המים מגיעין לו אלא מעט למעלה ממתניו מפני הסכנה שלא ישטפוהו המים".

ובהל' שמירת גו"ג סי"א: "אסור לעבור בנחל שמימיו רודפים אם המים מגיעים למעלה ממתנים משום סכנה שלא ישטפוהו המים".

[וראה לקמן בנוגע לדין שינוי מקום], כדי שלא יזדקקו ליטול ידיהם במשך הטיול. ניתן לעשות כן, ובתנאי שלא יסיח דעתו – במשך הזמן – משמירתן מנגיעה במקום מטונף. וכן לא יישן ולא יטיל מים. ואם הניחם בכפפות אין לך שמירה מעולה מזו⁶⁵ ואז הרי זה מועיל גם כשישן [ואם ישן שינת קבע אפילו במקום סעודתו – ה"ז הפסק וצריך לברך ברכה ראשונה על מזונו עוד פעם] או עשה צרכיו [ועייין בהערה⁶⁶]. כמובן, צריך להזהר שלא יעבור שיעור עיכול לפני שמברך ברכת המזון. ושיעורו – כל שאינו רעב מאותה אכילה. ומשעה שהתחיל להיות רעב שוב אינו מברך⁶⁷.

3. כשאוכלים בחוץ יש להיזהר לא להשאיר את הסירים או הקערות מגולים, מחשש שיפלו לתוכם חרקים, זבובים, יתושים וכו'. לפני שאוכל יבדוק שאכן לא נפלו למאכלו מעין אלו.

4. כתב הרמב"ם⁶⁸ שהחכם ניכר במעשיו, במאכלו ובמשקהו וכו'. ועל כן יש להיזהר בזה גם במקומות נופש, ובפרט במקום שיש לחשוש לחילול השם.

בילוי במקום של בעלי חיים

1. אם מבקרים במקום של בעלי חיים "פעטיג-זו" וכדומה (וכן בקאנטרי עצמו אם נמצאים שם בעלי חיים מסוימים) יש להיזהר שלא לגרום ח"ו צער בעלי חיים.

65 שו"ע אדה"ז סקס"ד ס"א.

66 ואף שנהגו שלא להתנות על הנטילה, לפי שי"א שאין תנאי מועיל אלא בשעת הדחק (שם). וראה ערוה"ש סקס"ד ס"ג. וראה שו"ת שרה"מ ח"ו סס"ז סק"ג) – בנדוד שאני, שנתכוון בנט"י לאכילה ונטול ידיו סמוך לאכילה וא"צ תנאי (עיי"ש בשו"ע אדה"ז). ח"פ.

[ושו"מ כע"ז בתורת חיים סופר סקס"ד סק"ג ד"ה ולפ"ז (אף שנוטה לומר שמאכילה לאכילה צ' תנאי. וראה גם בשלחן הטהור סקס"ד ס"א לפי דרכו). והוא דלא כמ"ש בכה"ח סק"ח].

ועאכ"כ, באופן שאינו מברך ברהמ"ז עד לסיום כל האכילות (ולהעיר מחיי"א כלל מ ס"ב). וראה בפ"י שתי ידות ע"ס שלחן של ארבע ביד אלי' סק"כ).

– בשעה"ד, יכול להתנות [וי"א שצריך להוציא כן בשפתיו], גם באם נט"י שלא לצורך אכילה, שנטילה זו תהא לכל היום [וראה ערוה"ש ס"א שא"מ להלילה. וכ"ה בשלה"ט ס"ד]. והיינו באופן שאין באפשרותו להביא אתו מים, ואין מים מזומנים אצלו בדרך (בשיעור ד' מילין לפניו – כ"ה בראשונים בגדר שעה"ד דידן. וראה בגדי ישע למג"א סק"א. אבל ראה פמ"ג בא"א סק"א), וגם אינו יכול להסתפק באכילת דברים שא"צ נטילה. אבל, כנ"ל, צריך שלא יסיח דעתו משמירתן מנגיעה במקום מטונף. ואם נזדמנו לו מים, יחזור ויטול ידיו ולא יברך עליהם (שו"ע אדה"ז שם. – ולכא' מש"כ אדה"ז רק באופן שא"צ לטרוח אחריהם, וגם בזה כ' רק "טוב" – היינו מעיקר הדין, משא"כ ממנהגא. וראה פמ"ג שם ובמ"ז סק"א ובא"א סק"ד. והכי מדוייק בקצוה"ש סל"ו ס"ח.

67 סברה"נ פ"ה ה"ט.

ואם אכל אכילה מועטת, אא"פ לשער כ"ז שאינו רעב. ושיעורו – ראה שו"ע אדה"ז סקפ"ד ס"א. וראה קצוה"ש ס' ס בבדה"ש סק"כ. ועיי"ש בפ"י "מיד". ובאו"א – בכה"ח סקפ"ד סק"ח.

68 הל' דעות רפ"ה.

בית הכנסת, אם הגיעו לגיל חינוך, יעשו הילדים קידוש מבעוד יום, יברכו על הפת ויאכלו את סעודתם. הדברים אמורים גם לגבי קעמפים שמקדימים תפילת קבלת שבת, קידוש וכו' מבעוד יום. אלא שיש להקפיד שיעשו זאת רק לאחר פלג המנחה (כזמן הרשום בלוחות), ולא לפני כן.

אם הם הולכים לישון עוד לפני פלג המנחה, יקדשו בשבת בבוקר בנוסח קידוש הלילה (ולא יאמרו פסוקי "יום השישי...").

2. כך גם לגבי מוצאי שבת, שאם הולכים לישון לפני הבדלה, יבדילו ביום ראשון בבוקר.

מקום אכילת הסעודות

1. טוב שלא לאכול בשבת בגינה וכדומה⁸², ועדיף לאכול סעודת שבת בתוך הבית בגלל כמה חששות, כגון שלא לעבור ח"ו על מלאכת זורע אם יישפכו מים על עשבים וכדומה.

במקרה הצורך (שאינן מספיק מקום בבית, החום מעיק וכדומה) יזהר מאוד שלא ישל במלאכות שבת או איסורים אחרים. כמו למשל, בשעה שנוטל ידיו (אפילו רק למים אחרונים) שלא ייטול בחוץ. ויש להוסיף: למרות שיש הבדל בענין זה בין מים לשאר משקין, ראוי ליזהר אף בשאר משקין⁸³.

2. מצוי שפעמים אוכלים בסמיכות לאילן או תחתיו. ולכן, יזהר לא להשתמש באילן בשבת. אין לעלות על האילן. ואפילו לא לדרוך על שרשיו אם הם גבוהים 3 טפחים מן הארץ⁸⁴. ואף לא לתלות עליו בגד או כובע וגם לא לנגוע בידיו בעשב השדה. אבל מותר לשבת על הדשא בשבת.

טלטול

1. אם החום גדול, מותר לאדם ללבוש בגד באופן שמונח על כתפיו, גם כאשר לא מכניס את ידיו לשרוולים.

2. אסור ללכת מחוץ לעירוב עם משקפי־שמש. אמנם, אם הוא אדם שמצטער הרבה מהשמש והולך תמיד עם משקפי־שמש יש להתיר.

3. חכמים תיקנו "עירוב חצירות". חצר שהרבה בתים פתוחים לתוכה אסור לטלטל בה עד שיערבו עירוב

(82) אם ישתמש שם עם מים – שו"ע אדה"ז סשל"ו ס"ט.

(83) שו"ע אדה"ז סשל"ו שם.

(84) שו"ע אדה"ז סשל"ו ס"ה. ואפילו אם אינם גבוהים מצד אחד – עיי"ש הפרטים

בזה.

3. השחיה היא אמנם מענייני בריאות הגוף, אבל לא ירבה להתענג בתענוגי רחיצה. והוא ע"פ המסופר במסכת שבת⁷⁷ שרבי אלעזר בן ערך התענג מ"חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת" והדבר גרם לו שכחה בתורה (הרבי הביא כמ"פ גמרא זו לראיה שעאכו"כ אנשים כערכנו צריכים להיזהר מלהיות מושקעים בתענוגים⁷⁸).

4. גם בבריכה יש להקפיד על כל גדרי ההלכה, ולכן מובן ופשוט שבנים לא ישהו באותו זמן בבריכה עם בנות:

בנים מגיל 9 ובנות מגיל 3 אסור בשום אופן שיהיו יחד בבריכה.

יש להימנע שיהיו יחד בבריכה בנים מגיל 5 ובנות מגיל 3.

יתירה מזו: יש להשתדל ולהקפיד גם בגיל צעיר יותר, למטה מגיל 5, שלא יהיו יחד בבריכה, לא רק לשחות יחד אלא אפילו רק לעמוד שם ולהסתכל⁷⁹.

לכן עדיף שבנים מגיל 3 ומעלה ישחו בבריכה עם אבותיהם בשעות המיועדות להם.

5. מציל גבר יהיה עבור גברים ובנים, ומצילה אישה תהיה עבור נשים ובנות.

אין להתיר מציל גבר במקום שחיה של בנות. בשעת הדחק גדול, כשאין ברירה אחרת, יש להתייעץ עם רב מורה הוראה בפועל על פרטי המצב במקום⁸⁰.

על דרך זה, לא מקובל שתהיה מצילה אישה במקום שחיה של בנים. במקרה הצורך יש לקבל מרב הדרכה פרקטית מה לעשות.

הלכות השייכות לשבת קודש

ערב שבת

מקום שמצויים קורי עכביש (כמו בחדרי הנופש בהרים, ב"באנגלאס" וכדומה), יש להסירם לפני שבת⁸¹.

זמן קבלת שבת לקטנים

1. קטנים שקשה להם להיות ערים בשעה שהאב חוזר

(77) קמז, ב. ובפסקי ריא"ז שם: אסור אדם להרבות בתענוגים ולהתענג במעיינות הללו יותר מדאי.

(78) ראה לדוגמא תורת מנחם ח"א ע' 176.

(79) ולהעיר מברכות י, א. ובאדרת אליהו (לבעל משנת חסידים) שם.

(80) ראה שו"ת דברי יציב ח"ה סמ"ה.

(81) שו"ע אדה"ז סרס"ס ס"ב.

– בדיוק לשונו, ראה מש"כ בקובץ העיו"ב תתקצד.

מותר לקרוא לגוי לכבות, שהכל הם כחולים אצל הקור הגדול. וגם, כשאין הקור גדול כל כך, רק שמצטער מהקור, יש להקל באמירה לנכרי לכבות מזגן.⁸⁷

3. בכלל יש להיזהר מאמירה לגוי אפילו בענינים שהן מדרבנן [שלפעמים מקילים בהם], וכ"ש בענינים שהם מדאורייתא. בדבר זה יש הלכות רבות וצריך להיות בקי בהן.

הלכות השייכות לברכת הנהנין

1. ברכת גלידה: שהכל. בנוגע לברכה אחרונה: באם אוכל כזית מהגלידה בכדי אכילת פרס – מברך עליו ברכה אחרונה.⁸⁸ האוכל גלידה בגביע ממיני דגן – אם הגביע פשוט, הרי עיקר מטרת הגביע שלא יטנפו הידים, ואינו מברך עליו.⁸⁹ אבל אם הגביע מתוק, שכוונתו ג"כ על אכילת הגביע, ומברך רק מזונות על הגביע ופותר הגלידה.⁹⁰ בגביע מתוק שמברכים רק מזונות על הגביע – יש לאכול כזית שלם מהגביע עצמו בכדי לברך על המח' **לכל הדעות**.

2. לחמניות מזונות: כדאי להימנע מלאוכלם, כי אם בתוך הסעודה, והיינו – שיברך המוציא על כזית לחם תחלה, מכמה טעמים.⁹¹ או שיאכל כשיעור שביעה [= כשיעור ד' ביצים, ושבע ממנו גם אם השביעה נגרמה בצירוף לפתן המשביע] ויברך עליו המוציא וברכת המזון.

3. לכתחילה אסור לעקור ממקומו בתוך הסעודה עד שיברך ברכת המזון. ואם שכח ועקר ממקומו, יחזור למקומו ויברך. כשיש לו עוד פת במקום השני, אף שלכתחילה אינו רשאי לעקור ממקומו, אינו צריך לחזור למקומו אלא יאכל מעט פת במקום שנזכר ויברך ברכת המזון לאחריו.⁹²

אם בתחילה כשבירך המוציא היה בדעתו לגמור סעודתו במקום אחר מותר לעקור ממקומו. לפיכך נהגו הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ויושבים ומברכים במקום סיום אכילתם מפני שלכך נתכוונו מתחילה.⁹³

87 משא"כ להדליק מדורה, דאסור – אא"כ יש קטנים שמצטערים הרבה, לפי שכיבויו הוא רק שבד"ש לצו"ג. ועדיף מהדלקת מדורה.

88 ראה סברה"נ פ"ח ה"ח.

89 ואם אכל תחלה הגלידה והשאיר הגביע ואכלו לבד - ראה שו"ע אדה"ז דלקמן. וצע"ק ממש"כ בסרי"ב ס"ה. וראה משנה ערוכה ברכה"נ ע' שצא. וראה בארוכה במ"מ וציונים להלכה היומית אות שכד.

90 ע"פ שו"ע אדה"ז סקס"ח ס"ט. וכ"כ בענינו בקצה"ש סנ"ח בבדה"ש סק"י. וראה במדריך לברכות, בסו"ס קובץ תפארת יהודא קלמן.

91 כי רגיל שקובעים עליו סעודה, ואוכלים כשיעור שביעה. ואפי' אוכל פחות מד' ביצים, בשבע ממנו, אפי' בצירוף לפתן המשביע, יברך המוציא על לחם אחר (סברה"נ פ"ב ה"ב"ג). וגם, מצד החומרא לבענ"פ פהב"כ שנילוש בשאר משקין (שם ה"ט). ועוד ועיקר, שצע"ג לומר שג"ז בכלל פהב"כ, גם לדעת אדה"ז (שם ה"ז) דברוב מי פירות סגי (ואפי' להמקילים בתרכיז מ"פ). **ואכ"מ**.

92 שו"ע אדה"ז סקפ"ד ס"א. סברה"נ פ"ט ה"ט"ז. ועיי"ש בשו"ע אדה"ז שי"א שאפילו אינו אוכל כשיעור במקום שנוכר. והושמט בסברה"נ

93. סברה"נ פ"ט ה"י"ז. ועיי"ש שבאינו הולך לאכול שם, אסור.

חצרות. דבר זה נעשה ע"י שכל בית נותן פת או שאחד מזכה עבור כולם. משתדלים לעשות זאת ע"י פת המתקיים זמן רב, כמו מצות.

בענין זה צריך להיזהר **שהבעל הבית שבביתו מונח העירוב, יימצא במקום בשבת**, או שתהיה אפשרות ליטול את העירוב מביתו בשבת (ולדוגמא: שבעל הבית משאיר מפתח אצל אחד מהנמצאים במקום וכדומה).

אבל אם בעל הבית נוסע, הן אם הוא נוסע מהעיר לקאנטרי, ונמצא שבחצרו נשארו חבריו בלי יכולת גישה לעירוב, או להיפך, שנוסע מהקאנטרי למקום אחר – אם חבריו נשארו במקום באופן שלא יכולים להיכנס לביתו רק ע"י עשיית מלאכה **מדאורייתא** (שבירת הדלת וכדומה) יצטרכו הנשארים לעשות עירוב חדש. [באם בעל העירוב השאיר מפתח לביתו במקום אחר בעיר (אצל אחד מבני משפחתו וכדומה), יש מקום להקל].

אם אחד המתגוררים בחצר או בקאנטרי הוא גוי, אי אפשר לערב עמו. העצה לכך היא לשכור ממנו את רשותו שבחצר (אך אין צורך לשכור ממנו את ביתו) ואז ניתן לערב.⁸⁵

פריסת בגד רטוב

בגד או סמרטוט רטוב אסור לשוטחם ליבוש (מטעם שלא יחשדו בו כאילו כיבסה בשבת). מגבת שהשתמש בה במקוה לא ישטח אותה לגמרי ליבוש על גבי מעקה, מחיצה וכדומה, אבל להניחה בלי לשטוח לגמרי מותר (וי"א שבשטח המקוה או הבריכה מותר לשוטחה לגמרי כי שם מוכח שנרטב בגלל שניגב עצמו מהמים).

הדלקת מזגן

1. אם שכחו להדליק את המזגן בערב שבת, אסור לומר לגוי להדליקו בשבת. אבל אם החום **גדול מאוד וצער גדול**, יש להקל. ובפרט – כשיש קטנים שמצטערים הרבה.⁸⁶

אבל כל זה במצב של צער גדול, אבל בשביל תענוג אסור אפילו לרמוז להפעיל מזגן.

2. במקרה הפוך: שהמזגן דולק כבר מערב שבת, ובאמצע השבת התקרר מזגן האוויר בחוץ ונהיה קר מאוד בבית,

85 שו"ע שפ"ב רס"א.

86 והטעם, לפי שהכל חולים אצל חום גדול מאד, ואדרבה: י"א שבחום יש להקל יותר מבצינה – ראה שם"ב לאאזמו"ר זצ"ל ס"צ סק"כ ולאאמו"ר הכ"מ עמ"ס ב"מ (קז, ב ד"ה הכל – ע' תתקטז). אבל להעיר משו"ע אדה"ז ששי"ג ס"ז. וי"ל.

ועוד ילה"ע דמזגן שבימינו עדיף ממדורה, להשי' שאינו מה"ת. ולהעיר מצילום כת"י קובץ תפארת יהודא קלמן ע' 142. **ואכ"מ**. וראה בארוכה במ"מ וציונים להלכה היומית אות רפח ואות שכא.

קטעי שיחות ואגרות קודש

השייכים לימי הקיץ והנסיעה ל"דאטשע"

טעם הפנימי שנוסעים ל"דאטשע"

מיט א שלישי ורביעי, און אין שטוב האט מען מהדר געווען אין גלאט כשר פלייש און חלב ישראל, דארט אבער קען מען דאס ניט אויספירן – און כל ענינו של קאנטרי איז פריקת עול.

איך האב געפרעגט ביי איינעם: וואס פארט מען אין קאנטרי, דארט ווערט מען דאך אויסגעריסן, דארט איז ניטא די נוחיות וואס עס איז דא אין שטוב, דארט איז שווער אויסקומען בעניני אכילה, אין שטוב איז דא א "קאלארד טעלעוויזשן", און דארט איז דא א פשוט'ע טעלעוויזשן, און עס איז דאך ניט בדומה א פשוט'ע צו א "קאלארד" [ראה בארוכה בחומר ענין דטעלעוויזשן בלקוטי שיחות ח"ח ע' 459. המו"ל].

אין שטוב האט ער דעם "פייפער" פארן דאוונען, און אין "באנגעלאו" האט ער דאס ניט. האב איך אים געפרעגט צי לוינט זיך אויף דעם צו אויסגעבן טויזנט דאלער?

האט ער מיר געענטפערט: איי איר זייט א בטלן; דאס איז דער גאנצער ענין פון "באנגעלאו" – פריקת עול. אין שטאט דארף ער זיך שעמען פאר דעם ראביי, פאר דעם "ספיריטועל לידער", פאר די שכנים. בשעת אבער ער פארט אין קאנטרי, איז דער ראביי בלייבט אין שטאט און די שכנים בלייבן אין שטאט, און מיט דער פרוי טרעפט ער זיך נאר שבת, איז אים כדאי אויף דעם אפילו צוויי טויזנט דאלער!

(משיחת יום ב' דחג השבועות תשכ"ח – בלתי מוגה)

הזה גולה – ל"קאנטרי" – למקום תורה

בשעת ס'קומען ימי החופש, און דעמולט גייט מען אוועק מחוץ לבית, אין אן אויפן פון "הוי גולה" – דארף מען זעהן אז דער ארט וואוהין מ'קומט אן זאל ווערן א "מקום תורה".

וואס בשעת מ'נעמט אויף זיך דעם ענין הגלות, און מ'טוט דאס נאך בשמחה וטוב לבב, און מ'לאזט זיך קאסטן געלט וכו' אבי מ'זאל ארויספארן "מארצך וממולדתך ומבית אביך", און אוועקגיין אין "קאנטרי",

– וואס דאס איז דאך א דבר פלא: מ'זעט בפועל אז די אלע באקוועמלעכקייטן קאן מען האבן דוקא ווען מ'געפינט זיך בבית – און אעפ"כ פארט מען אוועק אין "קאנטרי" (אין רוסלאנד האט דאס געהייסן "דאטשע", און דא הייסט דאס מיט אלע בארימטע נעמען), און מ'מאכט דערפון א גאנצן "פאראד", און אין וואס באשטייט דער "פאראד" – אז ער האט ניט די אלע עבדים ושפחות ומשמישים וואס ער האט זייענדיק בביתו, ער האט ניט די אלע באקוועמליכקייטן פון אכילה ושתי' ושינה ווי ער האט זייענדיק בביתו, און ער וואלגערט זיך אין א מקום גלות.

און דא זעט מען ווי אזוי דער רצון האדם קען איבערמאכן א זאך: מ'נעמט אן ענין של גלות (וואס דער ענין הגלות איז ערגער פון אלע עונשים, כמבואר אין ספר החינוך), און אעפ"כ, בשעת מ'האט זיך איינגערעדט אז דער גלות וועט אים ברענגען כל הענינים הטובים, בגשמיות וברוחניות, ובגשמיות וברוחניות גם יחד – איז ניט נאר אז ער לייט ניט פון דער גלות, נאר אדרבה, ער האט גאר הנאה דערפון, און ער באצאלט פאר די פאר וואכן וואס ער געפינט זיך אין "קאנטרי" מערער וויפיל ער באצאלט פאר דער דירה בביתו, וואו ער האט אלע באקוועמליכקייטן וואס ער דערף

עס איז פאראן אזוינע וואס מצד בריאות גופם פארן זיי אויף דאטשע, דארטן אויף דאטשע איז פראן א ספעשילער לופט. עס קאן אפילו זיין א ערגערע לופט, אבער ס'איז א ספעשילער לופט, אין שטאט איז ניטא אזא לופט. ומצד בריאות גופם פארן זיי אויף דאטשע, וואס דארטן איז דא א ספעשילער לופט.

דער אמיתית הטעם וואס זיי פארן אויף דאטשע איז, וויילע די נשמה איז הונגערק צו דער דאטשע, די נשמה דארף מקרב זיין די אידן וואס געפינען זיך דארטן לאביהם שבשמים, אבער אז די נשמה זאל דאס זאגען דעם גוף וועט דער גוף ניט פארשטיין וואס די נשמה זאגט אים, מוז די נשמה ריידן מיטן גוף אויף ענגליש, זי דערציילט אים א מעשה מיט א דאטשע, מיט לופט, און אז דארטן אין דאטשע איז פראן אנדערע פליגעלאך – עס קאן זיין אפילו ערגערע פליגעל

אך, אבער אנדערע, א ספעשילער סארט פליגעלאך – במילא דארף מען פארן, אבער דער אמיתית הטעם פון דעם איז וויילע די נשמה דארף דארטען עפעס אויפטאן.

און וויבאלד אז דער עיקר הטעם פארוואס ער פארט אויף דאטשע איז כדי די נשמה זאל דארטען עפעס אויפטאן דארף ער ניט מאכען דעם עיקר פאר א טפל און דעם טפל פאר א עיקר, און דארף טאן בהשתדלות לקרב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים.

(משיחת ש"פ מטות-מסעי תשי"ב – בלתי מוגה)

מתביישים אם לא יסעו ל"קאנטרי"...

...בשעת עס קומט צו נתינת הצדקה, קען דאך טענה'ן דער מאן אז ער האט קיין געלט ניט, ער דארף האבן פאר די צרכים און פאר די צרכים, פארן אין קאנטרי וכו' – אז אין שטוב זאל מען עסן נאר לחם צר ומים לחץ דאס ארט אים ניט אזוי, וויילע וואס עס טוט זיך אין שטוב ווייס דאך קיינער ניט. משא"כ אז ער וועט ניט פארן אין קאנטרי וועלן דאך אלע וויסן אז ער פארמאגט ניט קיין תרפ"ט אלפים און דאס איז דאך זייער ניט שיין.

– דער רבי דער שווער האט אמאל גערעדט מיט איינעם א סוחר (זיין מסחר איז געווען מיט האלץ) ער זאל לערנען תורה, האט ער זיך פארענטפערט אז ער האט ניט קיין קאפ צו לערנען. האט אים דעד רבי געזאגט: ווי איז אויב איך וואלט געזאגט אז איר פארשטייט ניט אין מסחר פון האלץ, וואלט איר דאך געווארן אין כעס, געגעבן א קלאפ אין דער טיר און ניט וועלן ריידן מיט מיר מער, און בשעת עס רעדט זיך וועגען תורה, זאגט איר אליין אז איר זייט ניט שייכות צו דעם – אן קיין בושה, ס'איז דאך אדרבה איפכא מסתברא – ...

(משיחת ש"פ נשא תש"כ – בלתי מוגה)

לזול במצוות ופריקת עול רח"ל כשנוסעים ל"קאנטרי"

עם איז דא צו באווארענען דעם ענין וועגן קאנטרי, וואס מ'פארט אין אן ארט שאין מכירים אותו, און מען רעדט זיך איין אז אויב אין שטוב איז מען געגאנגען מיט א גאנצע קליידל, קען מען דארט גיין מיט א האלבע, צי

האבן.

וואס ווי די הסברה בזה זאל נאר זיין – זעט מען בפועל, אז "מעשה רב" אז ס'איז אנגענומען געווארן ביי מאות און אלפים ורבבות פון אידן,

[איך וויל ניט זאגן דעם לשון הרמב"ם אז ס'איז אנגענומען געווארן בתפוצות ישראל, ווארום דעמולט וועט דאס ווערן א מ"ע און א מל"ת אז מ'מוז אוועקפארן אין "קאנטרי" – ס'איז ניט קיין מ"ע, און ס'איז ניט קיין מל"ת, אפי' ניט קיין ענין וואס איז "מדברי סופרים", ואני הקטן המתחיל – ואין כאן המקום להאריך בזה;

ע"י ה"קאנטרי" ניתוסף בעבודת השם

מ'זעט דאך אבער (כאמור לעיל) אז ס'איז אנגענומען געווארן ביי מאות אלפים ורבבות פון אידן];

וואס זיי האלטן אז כדי דער מצב בריאות גופם זאל ווערן בעסער – וואס דעמולט וועט אויך ווערן בעסער מצב נשמתם, ווארום יעדער ענין וואס איז דא ביי א אידן, מוז סוכ"ס ברענגען א תועלת אויך פאר דער נשמה – דארפן זיי אוועקפארן, און אוועקפארן אין אן ארט וואס דארטן וועלן אלע זיינע ענינים, אכילתו שתינו שינתו און טיולו, זיין שלא כדבעי, ווארום ער געפינט זיך ניט בביתו, און דער עיקר איז, אז ער דארף משנה זיין זיינע הרגלים, ווארום ער געפינט זיך אין "קאנטרי"!

וואס דאס איז בדוגמא ווי דער דין איז בנוגע צו תענית חלום בשבת, אז וויבאלד ער וויל האבן דעם ענין התענית, איז דאס ביי אים ניט קיין ענין של צער, נאר אדרבה, ס'איז גאר אן ענין של תענוג **כפשוטו** (וואס דא העלפט ניט קיינע פשוט'לאך, ווארום בשבת דארף זיין "וקראת לשבת עונג"),

ועד"ז בנדו"ד: מ'פארט אוועק אין "קאנטרי", און מ'ווערט דארטן אויסגעריסן בכל הענינים – און אעפ"כ, ווען מ'קומט צוריק פון דארטן, און מ'גייט א קוק אויף אים, זעט מען אז ער איז געווארן פרישער און לעבעדיקער, און נאך צוגעקומען אין וואג, מיט אלע דברים טובים,

און דערנאך אז מ'קומט צוגיין צו אים, און מ'הייסט אים געבן א גרעסערע נתינה אויף צדקה, און מוסיף זיין מערער אין לימוד התורה – איז לייכטער פועל'ן דאס ביי אים, וויבאלד אז ער איז ערשט געקומען פון "קאנטרי", און ער איז אויסגערעהט, פריש און פריילעך, בגופו ובנשמתו גם יחד.

אבער אעפ"כ, מ'קען ניט זאגן אז דאס איז "ביתו", ער געפינט זיך פארט אין א מקום גלות, ווארום דארטן איז ניט זיין דירה קבע:

און אפי' די וואס האלטן פון "קאנטרי" עד כדי כך אז בכל השנה כולה האט מען דארטן א דירה קבועה, אעפ"כ איז דאס מערניט ווי א דירת עראי, ווארום רוב השנה געפינט ער זיך בביתו נאר מזמן לזמן (צי באמצע הקיץ אדער אדער אפטער וכו') פארט ער אויס אין דער דירת עראי (אפי' ווען ער באצאלט דערפאר במשך כל השנה כולה) – ובמילא גייט דאס אויך אריין אין דער גדר פון "הוי גולה".

קביעות עתים והוספה בלימוד התורה

און דעמולט איז אויב דער ארט איז ניט קיין "מקום תורה", האט ער א חיוב ער זאל דערפון מאכן א "מקום תורה" – וואס "מקום תורה" מיינט בדוגמא ווי מ'זאגט אז דאס איז דער מקום פון דעם און דעם מלך, וואס ס'איז ניט דער טייטש אז דארטן איז דא נאך א מציאות וואס איז דער עיקר, און דערנאך קומט צו אז דארטן געפינט זיך א דבר נוסף, נאר אדרבה, דער מלך איז דער **בעה"ב** פון דעם ארט, און אז מ'זאגט אז באתר' דרב

הלכה כרב און באתר' דשמואל הלכה כשמואל, איז דאס דערפאר וואס ער איז דארטן געווען דער "מרא דאתרא", דער **בעה"ב** פון דעם ארט – און דאס מיינט "מקום תורה", אז דארטן איז **תורה** דער **בעה"ב**.

וואס אויף דערויף איז ניט מספיק דאס וואס מ'האט א קביעות עתים לתורה, א קביעות **בזמן** (אויפן זייגער), נאר מ'דארף האבן אז ס'זאל זיין אין אן אופן פון קביעות **בנפש** – וואס דעמולט ווערט ביי אים דער ענין פון לימוד התורה אן ענין של "קבע", און אלע איבעריקע ענינים זיינען ביי אים אן ענין של "עראי", אע"פ אז בכמות גייט אוועק **מערער** צייט אויף אלע איבעריקע ענינים, ווי די צייט וואס ער פארנעמט זיך מיט לימוד התורה.

ובנוגע לפועל: די אלע וואס זיינען **גולה** אין "קאנטרי" – דארפן זיי זעהן אז דארטן זאל מקוים ווערן דער ענין פון "הוי גולה למקום תורה":

אויב דארטן איז נאך ניט קיין מקום תורה ח"ו, זאל דאס ווערן א מקום תורה (דורך דערויף וואס דארטן וועט זיין קביעות עתים לתורה); און אויב ס'איז שוין געווען פריער א "מקום תורה", זאל צוקומען אין דערויף נאכמער ווי ס'איז געווען לפנ"ז. . .

[כאמור לעיל אז אפי' אויב מ'האט דארטן אלע צרכים בהרחבה, בנוגע צו אלע ענינים פון אכילתו ושתינו ומשאו ומתנו, מיט אלע צען זאכן וואס דער רמב"ם רעכנט אויס, ביז וואנעט אז ער האט די אלע ענינים בהרחבה גדולה, כסעודת שלמה בשעתו, נאכמער ווי ער האט דעס געהאט בביתו – איז דאס אבער פארט אן ענין של גלות, וואס דער צער הגלות איז א צער הכי גדול, ווי געבראכט פריער פון ספר החינוך – או וויבאלט אז דאס איז אן ענין של גלות, דארף מען האבן דעם רצון האדם, אז דאס זאל איבערמאכן פון דעם צער אן ענין של עונג.

ס'איז טאקע ניט קיין הכרח אז אין "קאנטרי" דארף מען אויסגעריסן ווערן בגשמיות – ס'איז מערניט וואס מ'האט דערציילט די עובדא במעשה בפועל, ווי דער מצב איז געווען ביז היינטיקן יאר. אבער אפי' ווען מ'האט דארטן אלע ענינים בהרחבה, איז דאס אויך אן ענין של גלות].

(משיחת ש"פ קרח תשל"ח – בלתי מוגה)

קאנטרי – לשם שמים – לפעול מעמד ומצב של גאולה

א' הטעמים למנהג דאמירת פרקי אבות בשבתות הקיץ, החל משבת לאחרי הפסח (שבת מברכים אייר), הוא – מפני שבזמן זה (בסמיכות לחודש אייר) מתחילין האילנות לבלבב כו', היינו, שנעשה חידוש והתגברות בכל עניני הטבע, כולל גם התגברות התאוות הגופניות כו', ולכן, יש צורך להתחזק יותר בעניני מוסר ומדות טובות, ע"י לימוד מסכת אבות, "מילי דחסידותא".

[וכפי שרואים במוחש במנהג המדינה – שמיד לאחרי חג הפסח מתחילים לחשוב ולדאוג ע"ד הנסיעה למקום נופש ("דאטשע") למשך תקופת הקיץ.

נותרו עדיין כו"כ שבועות שבהם עוסק בעניני המסחר כו' כבכל השנה, אבל אעפ"כ, בידעו שמתקרב הזמן שצריכים לנוח, ומשום מה, החליט שאינו יכול לנוח כי אם ע"ז שישע למקום מיוחד מחוץ לעיר דוקא, תוך כדי בזבז ממון רב וכו' – מתחיל כבר לחשוב ולדאוג היכן כדאי לבלות קיץ זה, ומדבר עם פלוני ופלוני וכו', עד שמסכם סופית על המקום והמחיר וכו' וכו'.

בחסדי ה', נמצאים אנו במדינת הרווחה, שלכן ישנה האפשרות להנהגה

שו"ע אז אויך ביי אנשים איז דא דער ענין הצניעות.

וואס דאס איז במיוחד נוגע צו באווארענען בימות הקיץ, ווארום בשעת עם קומט זמן הקיץ, און איינער פון "שפיץ חב"ד" פארט (אויך) צו א "באנגאלא קאלאני" – טוט ער זיך דארטן אן פונקט אזוי ווי עס שטייט בא כהנים.

וואס ווי עס זעט אויס (וואס דאס איז אויך א לימוד זכות אויף אים) – ווייס ער ניט פון דעם דין אין שו"ע אז אויך ביי אנשים איז דא דער ענין הצניעות.

און דערצו טענה'ט ער: אזוי זיינען די כהנים געגאנגען אנגעטאן, מכנסים "ממתנים ועד ירכיים", און דאס שטייט אין תורה – וויל ער אויך אזוי גיין אנגעטאן!

כהנים אבער, האבן געטראגן צו די מכנסים נאך לבושים, דער מעיל וכו', וואס די אנדערע לבושים האבן צוגעדעקט כל חלקי הגוף – משא"כ **עד** טראגט נאר די מכנסים "ממתנים ועד ירכיים", און למטה פון די "ירכיים" – גארניט, און למעלה פון די "מתנים" – גארניט,

ונוסף לזה – די כהנים האבן זיך דערמיט ניט בארימט, **עד** אבער גייט און בארימט זיך דערמיט!

וואס צו מיר איז דערגאנגער א "פיקטשער" פון איינעם וואס גייט אזוי אנגעטאן, דלכאורה אז דו גייסט אזוי – וואס דארפסטו אבער אז מ'זאל פון דיר נעמען א "פיקטשער" ווי דו שטייט אין דעם מעמד ומצב, און אזוי זאלסטו בלייבן לזכרון עולם, אז דיינע אייניקלעך זאלן קענען זעהן ווי דו ביסט אנגעטאן מיט מכנסים "ממתנים ועד ירכיים"!

און ער מאכט דערפון אזא פרסום – ביז אז די פיקטשער איז צו מיר דערגאנגען.

ס'איז ניט וואס אימעצער האט געוואלט אויף אים מסר'ן, נאר אדרבה: מ'האט געוואלט באווייזן ווי עס פירט זיך דארטן בהידור: מזוזות אויף אלע טירן, נשים און אנשים באזונדער, ווי עס פאסט טאקע פאר שפיץ חב"ד כפשוט – גיב איך א קוק, זעה איך ווי ער, פלוני בן פלוני פון שפיץ חב"ד, זיצט אזוי אנגעטאן (וואס ביי מיר איז קיין ספק ניט אז דאס איז ער)!

וואס אזוי איז ער געגאנגען אנגעטאן תחת כיפת השמים, וכמובן ניט במקום וואו נשים האבן זיך געפונען, ווארום וואו עס זיינען דא נשים וועט ער ניט זיין אזוי אנגעטאן, ועאכו"כ ניט בפני אשתו, ווארום די בעל-הבית'טע זיינע וואלט אים געבן מיט א טעלער איבערן קאפ!

בשעת ער געפינט זיך אבער ניט בביתו – גייט ער אזוי אנגעטאן, ווארום ער ווייס פשוט ניט אז צניעות איז דא אויך ביי אנשים.

וואס עס זיינען דא די הלכות ווי מ'דארף זיך פירן באופן של צניעות, נאר מגלה טפח וטפחיים, און ווי מ'דארף זיך פירן לפני זה ולאחרי זה.

און דא איז געווען א סאך מער דערפון, ווארום קומת אדם איז דאך ג' אמות בערך און "ממתנים ועד ירכיים" איז א קארגע אמה – קומט אויס אז דא איז געווען בגלוי צוויי אמות!

וואס אויפן פיקטשער איז געווען קענטיק, אז ניט מ'האט עס אים אזוי אראפגעכאפט, נאר ער האט געוואוסט דערפון, און ער קוקט אויס אז ער האט הנאה דערפון, אז ס'איז געווען ברצון, ווי מ'זאגט "על חטא שחטאנו לפניך ברצון", און ניט נאר ברצון – נאר מיט תענוג!

האמורה לנסוע למקום נופש כו'; אבל, יש לזכור שניצול הרווחה צריך להיות באופן שאין כוונתו ליהנות מהגשמיות דעוה"ז, כי אם, "לשם שמים" – ע"ד ובדוגמת הנהגת רבינו הקדוש (שנקרא "קדוש" ע"ש שהי' קדוש ומובדל מעניני עוה"ז) "שלא הנהג מעוה"ז כל ימיו", כדאיטא בגמרא ש"בשעת פטירתו . . . זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה אמר . . . לא נהניתי (מעוה"ז) אפילו באצבע קטנה", שכן, אף ש"לא פסק מעל שולחנו לא חזרת כו' לא בימות החמה ולא בימות הגשמים", הרי, לא עשה זה בשביל ה**נאה** דהיינו שיהנה הגוף רק . . . שיהי' חזק לעבודת הבורא"]

ונמצא, שהברכה מחודש ניסן שבת מברכים חודש אייר מהוה נתינת-כח (לא רק לחודש אייר, אלא גם) לתקופת הקיץ בכללותה . . . תקופה שבה מתחילה עיקר הירידה לעולם, עד להתגברות הגשמיות וכו' – שגם במעמד ומצב זה יפעול בעצמו ענין של **גאולה**.

(משיחת ש"פ שמיני תשמ"ז – בלתי מוגה)

צניעות בקיץ

וכאן המקום להדגיש בהענין שהזמ"ג: אותם "המקילים" בכמה עניני צניעות בקיץ, ובפרט – כשנמצאים בדירת עראי מחוץ לעיר. ומהם האומרים: אחטא ואשוב – כאשר אשוב העירה.

ונוגע להנהגת האנשים ג"כ, ובפרט – לנשים, שהרי כאו"א מהן נקראת "עקרת הבית". ויש להאריך. ואכ"מ.

(לקו"ש ח"ג ע' 84 הערה 34 באותיות גדולות ומודגשות)

צניעות לגברים בקאנטרי – שילת מכנסיים קצרים

. . . זיינען דא ענינים וואס מ'דארף שוין באווארנען במיוחד בנוגע צו קיץ.

וואס אע"פ אז עס איז נאך דא צייט ביז'ן קיץ – איז אבער איצטער דער זמן צו באווארענען וועגן דערויף. ובפרט אז עס זיינען דא אזעלכע וואס זיינען מקדים דעם זומער נאך איידער ווי עס שטייט אין "קאלענדאר".

דער ענין מיוחד וואס מ'דארף (איצטער) באווארנען בנוגע צו ימות הקיץ, איז – דער ענין הצניעות:

בשעת עס איז ימות הגשמים – דארף מען ניט אויף אזוי פיל באווארענען דעם ענין הצניעות, וויבאלד אז דעמולט איז סיי-ווי דא דער ענין, ווארום אויב א חלק פון גוף וועט זיין גלוי – וועט דאך אהינצו אנקומען דער גשם, צי דער קור וצינה וכו' – משא"כ בקיץ, דארף מען באווארענען דעם ענין הצניעות.

און אע"פ אז אויך בימות הגשמים דארף מען באווארענען דעם ענין הצניעות, וויבאלד אז די עניני צניעות זיינען אויך בשעת מ'געפינט זיך אין שטוב, ביז ווי "קמחית" (אמו של ר' ישמעאל) האט געזאגט אז "מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שער" [וואס "קורות" איז נאר אן ענין של צומח, און נאכמער, בשעת עס ווערט "קורות **ביתי**" איז דאס אן ענין דומם; האט זי געזעהן אז אויך קורות ביתה זאלן ניט זעהן את שערות ראשה].

קומט דאך אויס אז אויך דעמולט דארף מען באווארענען בעניני צניעות, ווארום אין שטוב איז ניט קיין מקום גשם וקור וצינה וכו' –

אעפ"כ אבער איז דאס ניט בדומה צו ימות הקיץ, ווארום דעמולט דארף מען דאס באווארענען ניט נאר בשעת מ'געפינט זיך אין שטוב וכו'.

דער ענין פון צניעות, איז שלא כדעת הטועים אז דאס איז נאר בא נשים, וואס "כל כבודה בת מלך פנימה", אבער צו מאנסביל האט עס קיין שייכות ניט – נאר דער ענין איז דא אויך בא מאנסביל, ווי דער דין איז אין

אין דער היים איז ער נזהר אין גלאטע פלייש – גלאט כשר פלייש, און חלב ישראל, און פת ישראל וכו' וכו', ס'קומט די צייט פון "וואקיישען" מוז ער זיך ארום פארן מיט א "טריילער", און ווער ווייס וואו ער וועט נתגלגל ווערן, איז מצד "ונשמרתם לנפשותיכם" וועט ער פארבויגן אויף חלב ישראל וכו"ב, אבי אויף מקיים זיין דער "ונשמרתם לנפשותיכם",

לכאורה ער האט דאך די ברירה זיצן אין דער היים, וועט זיין דער "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" נאך מערער, ער וועט דאך אפילו קיין טלטול הדרך אויך ניט האבן.

טענה'ט ער, "אזלית לקרתא עבד בנימוסי". אזוי ווי ער לעבט אין א מדינה וואס עס קומט "פארטה אוו דשוליי" פארט מען ארויס, פארט ער אויך ארויס! איי וואס ער האט קיין כח ניט, ער האט קיין געלט ניט, און האט ניט וואו צו פארן, אין דער היים טאר ער ניט זיין, עס וועט אים שאטן צום "קרעדיט" אין באנק, מען וועט זען אז אלע פארן ארויס, און ער זיצט אין דעם היים.

און במילא אז ער איז שוין אן אנוס ע"פ הדיבור, אויף ארויס פארן פון דער היים, קאן ער ניט מיטנעמען קיין צוויי "סעט דישעס", און ער מוז עסען במקום שאין מכירין אותן, במילא האט ער ניט אט די אלע הידורים.

האט דער אויבערשטער ברחמיו המרובים איינגעארדענט אז מען זאל קאנען אויספירן דעם "מאדע" אויף אנטלויפן פון דער היים אויף די עטלעכע וואכן, אויף מאטערן זיך, נאר לויפן צווישן אידן.

פארן ארויס עטלעכע מנינים צוזאמען, מ'נעמט מיט דער בהמה אויך מיט זיך, איז דא חלב ישראל, און מען האט אן אייגענער מנין, (כאן חידד כ"ק אדמו"ר שליט"א): נאר וואס דען איז דער יצה"ר געפאלען אויף אן אנדערע סברא, בשעת דו געפינסט זיך אין דער היים, מוזסט דו טראגן א "טיי" מיט הארטע קאלנער, מיט צוויי פאר שיד, מיט גרינע זאקן, וויבאלד אז דו געפינסט זיך סיי ווי סיי אין א "באנגאלא", קיין "טיי" דארפסט ניט, און קיין היטל – צוויי היטלן דארפסטו ניט,

קיין שיד דארפסטו אויך ניט, טו אויס די יארמולקע אויך, און וואס דארפסטו האבן א וואלענער ט"ק, עס מאכט ניט אויס א פשוט'ער ט"ק, און וואס מאכט דאס אויס גאר אן א ט"ק, און וואס מאכט דאס אויס אז עס וועט זיין ווי די כהנים זיינען געגאנגען "ממתניים עד ירכים" און דער איבעריקער טייל מאכט ניט אויס אז עס וועט זיין גלוי,

פרעגט מען ביי אים, סאיז דאך דא א דין אין שו"ע אז מ'טאר ניט, טענה'ט ער ס'איז "וואקיישען". וואס איז "וואקיישען"? "וואקיישען, טענה'ט ער, איז פריקת עול!... וויבאלד אז עס איז דא פריקת עול המדינה, מאכט ניט אויס אז עס וועט זיין פריקת עול שלמעלה.

ח"ו להקל בעניני צניעות – וגם לגברים

און אט אזוי גייט דאס אוועק, ביז וואנענט דער יצה"ר איז געפאלן אויף אן אנדער המצאה און האט געזאגט אז הלכות צניעות האט בכלל א שייכות מערניט ווי צו נשים ובנות. אבער ביי אנשים ובנים איז בכלל ביי זיי דער גאנצער ענין פון צניעות ניטא. וואס דאס איז היפך פון שו"ע. אין שו"ע וואס הייבט זיך אן מיט הלכות צניעות, גלייך בנוגע להשכמה בבוקר, הויבט זיך אן בשוה אן קיין אונטערשייד בנוגע צו נשים ואנשים.

און אזוי האט מען די טענה אז אזוי פירט זיך מכמה שנים, און אזוי פירט זיך זיין ברודער צי זיין חבר, וכו', ממילא קאן ער ניט זיין קיין פורש מן הציבור.

וואס כל זה איז א מאמר המוסגר בנוגע צו אנשים, אבער דער עיקר וואס מ'וויל באווארענען (דערפאר וואס עס גייט צו קיין) איז – בנוגע צו נשים, און אן ענין כללי אין צניעות אז עס דארף זיין אנשים באזונדער און נשים באזונדער.

[ראה בהמשך השיחה בארוכה ע"ד צניעות]

(משיחת ש"פ תרומה תשמ"א – בלתי מוגה)

מנוחה – לא מתורה ומצוות ח"ו

... ווי דאס שטייט אין צד הטוב והקדושה, איז ניט ח"ו חופש פון עניני טוב און קדושה, נאר חופש פון עבודת הגוף כדי דער גוף זאל זיך קאנען אנקלייבן מיט נייער כוחות, אויף מערער אויפטאן אין ענינים פון טוב און קדושה, אין ענינים פון גוף און אידישקייט און ג-טלעכקייט.

ווי דער רמב"ם פסק'ט אפ אין הלכות דעות, אז דער לימוד התורה וקיום המצוות קאן זיין מיט מערער שטורעם און מיט מערער הצלחה, בשעת דער גוף איז דערצו ניט מבלבל, אז ער איז ניט הונגריק און ניט דארשטיק און ניט פארמאטערט, ועאכו"כ אז ער דארף זיין געזונט דערצו.

ביז וואנענט אז ער שרייבט אז "היות הגוף בריא ושלם" איז "מדרכי השם הוא", ווי עס שטייט אין אונזער דרוקן, און ווי ס'ווייזט אויס ווי ס'דארף שטיין – "מדרכי עבודת השם הוא".

וואס דאס איז דאך נוסף אויפן צוויי כללי "ונשמרתם לנפשותיכם" וואס דאס איז דאך דער טייטש אז מען דארף אויך אפהיטן דעם גוף, און ווי ידוע דער דברי הרדב"ז אז דער גוף פון א מענטשען איז דאס קנינו של הקב"ה, דאס איז דער אויבערשטענס נכסים, במילא האט מען קיין רשות ניט אויף דאס ח"ו מזיק זיין, אז אין לימוד התורה און קיום המצוות דארף מען זען אז דער גוף זאל ניט מבלבל זיין.

וואס דאס איז די כוונה ווי דאס איז אין קדושה, אז דער גוף האט א צייט פון מנוחה ...

דערפון וואס עס איז דא דער מציאות פון חופש פון עבודת הגוף, אין קדושה, איז נשתלשל געווארן. . . אז ס'דא אזוינע וואס הייבן אן געפינען קולות, אז כאטש אפילו ווען ער געפינט זיך אין דער היים איז ער מהדר אין אלע מצוות, בשעת אבער ער פארט אין "וואקיישען", און ס'קומט דער צייט ווען ער איז ניט אין דער היים, אט דעמולט איז ער ניט מחוייב אויף די אלע הידורים וואס אין דער היים קאן ער זיי אויספירן און אין דער פרעמד איז דאס אים שווער,

און דער תירוץ אויף דעם איז, אז מען דארף זיך לאזן א ביסעלע פרייהייט כדי דערנאך זאל ער קאנען זיין נאך פרימער ווי ער איז געווען פריערדיקער יאר.

איי איז דאך די קשיא, אין מצוות און עבירות איז ניטא קיין ענין פון מסחר, וואס מען קאן פארקויפן חס ושלום א קלייניקער עבירה כדי צו פארדינען א גרויסער מצוה, דאס איז א ענין וואס דער אויבערשטער האט אנגעזאגט אויף מקיים זיין מצוות און זיך אפהיטן פון עבירות, און ער האט דאס ניט געגעבן קיין מענשען אויסרעכענען וואס איז א גרעסערע געווינטס, און וואס איז א גרעסערע הפסד, און ער וועט דא מאכן זיינע חשבונות און זיינע מסחרים ...

געפינט מען אבער כאמור לעיל, אז פון דער וואקיישען וואס מען האט פון דער הארעוואניע פון דער גוף, וויל מען ח"ו האבן "וואקיישען" פון הידורי מצוה,

די וואס זיינען דא וועלן דאס דערנאך וועלן איבערגעבן, – פריער א קוק טאן דעם סעיף אין שו"ע – און דערנאך איבערגעבן אז דער רמ"א האט געשריבן אין שו"ע אט דעם און דעם לשון, און דאס איז דער זעלבער שטארקייט צי אין די צייטן פון דער רמ"א צי אין אונזערע צייטן, צי אין א גרויסער שטאט צי אין א קליינער שטאט, צי אפילו אין פעלד בשעת מען איז איינער אליין,

איז אט דעמולט איז דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם, אז ס'זאל זיין א זומער א ריינער ברוחניות, וועט דאס זיין א זומער א כשר'ע און ריינער אויך בגשמיות,

אז ס'וועט מוסיף זיין געזונט אין דער נשמה און געזונט אין דעם גוף, און מ'וועט זיך אנקלייבן מיט נייע כוחות, "וואקיישען-צייט" נאך מערער מוסיף זיין אין לימוד התורה וקיום מצוות' וויבאלד ער האט ווייניקער טרדות פון פרנסה, און דערנאך קומענדיק צוריק זאל ער מוסיף זיין בשיעורי הנגלה והחסידות, ובהידור בקיום המצוות, ומתוך שמחה וטוב לבב. לחיים.

(משיחת י"ב תמוז תשכ"ד – בלתי מוגה)

"קאכן זיך אין דעם זאל'ן גוים, און הנאה פון דעם זאל'ן אידען!"

חודש תמוז איז דאך פון די זומער חדשים, וואס בכלל זומער פארט מען זיך אפרוען, וואס דא אין אמעריקא הייסט דאס "קאנטרי", און אזלת לקרתא הלך בנימוסי'.

אז מען קומט צו מיר פרעגן וועגן פארן, זאגט מען מיר אז די ווייב וויל פארן, עס פאסט דאך ניט זאגן אז ער וויל אליין פארן זאגט מען אז די ווייב וויל פארן...

בכלל אז מען פארט אין קאנטרי איז ניט מוכרח מען זאל זיך דארטן אפרוען, עס איז גאר רעכט אז מען זאל זיך דארטן אויסמאטערן מער ווי אין נוא יארק, קיין אידישע מילך האט ער ניט, דירות קאסטן דארטן טייער, במילא נעמט ער א שלעכטע דירה און מאטערט זיך, נאר אבי טאן דעם סדר פון אזלת לקרתא הלך בנימוסי', אז ווי עס קומט דער פערטער דזשולאיי, דארף מען פארן אין קאנטרי,

– עס איז אמאל געווען א מלמד וואס דאקטוירען האבן אים געהייסן גיין אין וואלד. אזוי ווי ער האט געדארפט האבן פרנסה, איז א גאנצן טאג האט ער געקעלט מיט אינגלאך, נאך דער קעלונג, איז קיין געלט אויף פארן אין וואלד האט ער ניט געהאט, איז ער געגאנגען צופוס, האט דאס בא אים גענומען א פאר שעה, דערווילע איז געווארן מעריב צייט, האט ער געוואלט דאווענען בציבור, איז ער אויפגען געגאנגען צוריק אין שטאט, דאווענען בציבור, איז ער אומגעגאנגען הין און צוריק און געמאטערט זיך, אבי מקיים געווען דעם ציווי הרופא, געווען א וויילע אין וואלד –

אין די קאנטריס גופא איז פאראן טייערער ערטער און ביליגערע ערטער, וועט ער ניט נעמען א ביליגען ארט, ער דארף נעמען אין א טייערען ארט דוקא, איי ער האט קיין געלט ניט ובמילא וועט ער נעמען א איינגע דירה און אויסגעריסען ווערן, דאס ארט אים ניט, אבי געפינען זיך צווישן אזוינע מענטשן וואס צאלן א סאך "אינקאס-טעקס".

דערנאך אז ער קומט צוריק אהיים פון דער קאנטרי, ווערט ער אין דער היים אויך אויסגעריסן, ווארום זייענדיק אין קאנטרי, האט ער דארטן ניט געהאט קיין כח צו גיין אויף די בערג, איז ער געלעגען א גאנצן טאג אין בעט, איז אים צוגעקומען וואג, במילא הייסט אים זיין דאקטאר – וואס

וכאן הזמן וכאן המקום אויף דערמאנען נאכאמאל, אז עס איז דא א שו"ע וואס איז געדרוקט געווארן מכמה וכמה שנים, און דער שו"ע הויבט זיך אן גלייך ווי א איד דארף אויפשטייען פון שלאף, און הויבט זיך גלייך אן פון די ערשטע סעיפים – אין רמ"א און אין אלטן רבי'נס שו"ע איז ער דאס מעתיק – אז א מענטש דארף זיך אריין-טראכטן אז וואו ער געפינט זיך ניט, געפינט ער זיך צוזאמען מיט מלך מלכי המלכים הקב"ה. און ס'איז דאך אינו בדומה, אפילו א קליינער בעל שכל פארשטייט אויך, אז ס'איז אינו דומה ווי א מענטש פירט זיך אויף ווען ער איז ביי זיך איינגעשלאסען, און קיינער זעט אים ניט, אדער בשעת מען זעט אים, און ווער זעט אים, דער אני הוי' דער אויבערשטער ממ"ה הקב"ה.

וואס דערפער איז די הלכות צניעות זיינען פונקט אזוי ווי זיי זיינען גילטיק אין מיטן ווינטער, אזוי זיינען זיי גילטיק אין מיטן תקופת תמוז, ועד"ז אט די אלע הידורים וואס מען האט ווינטער צייט, איז עאכ"כ אז מען דארף זיי האבן זומער צייט,

דער טעם אויף דערויף איז א פשוט'ער, מילא ווינטער צייט האט ער א תירוץ ער דארף האבן פרנסה, און ע"פ דין דארף ער מפרנס זיין אשתו ובני ביתו. במילא וועט ער פארמאטערט דארף ער אונטער האלטן זיין געזונט.

זומער צייט אז ער זיצט אויף "וואקיישען" און פאר פרנסה טוט ער גארניט, לערנען איז מהיכא תיתי, וואס איז אזוי חביב דוקא עסן פינג מאל א טאג, און דוקא טרינקן אזויפיל גלעזער מילך וכו' וכו', ונשמרתם לנפשותיכם איז אויך א מצוה, ס'שטייט אבער ניט אז מען דארף אין איר מהדר זיין און ס'דארף נאך זיין מהדרין מן המהדרין.

בכל אופן ווען דארף זיין דער הידור, ווען דער גוף איז איינגעשפאנט אין לימוד התורה וקיום מצוות, אבער ניט אין די צייט ווען די שיעורים בלימוד זיינען ביי אים שוואכער, דער גיין דריי מאל א טאג אין שול דאווענען איז ביי אים שוואכער, נאר וואס-דען ער האט א תירוץ אז ער געפינט זיך אין "קאנטרי" איז ניט אלעמאל איז דא א מנין, דערנאך איז געפעלט אים ניט דער חזן, דערנאך געפעלט אים ניט דער גבאי, דערנאך געפעלט אים ניט די עלי' וואס מען האט אים געגעבן מיט א שבת פריער.

במילא לאזט ער דאס אויס, און דער קדושה וברכו... ער קאן דאווענען ביחידות אן א קדושה וברכו.

איז אט דעמולט איז ניטא וואס צו מהדר זיין אין אכו"ש וכו' וכו', עאכ"כ ניט אין אן אופן אז הלכות צניעות לאזט ער איבער צוזאמען מיטן שו"ע אין דער היים, און פארשליסט דאס אויף צוויי שלעסער, און פארט אוועק אין "קאנטרי" אן דעם שו"ע.

בנוגע לפועל: לפעול על אחרים ע"ד הנהגה מתאימה ב"קאנטרי"

און מען האט שוין געזען בפועל, אז די וואס ווילן מיט אן אמת, קאנען אויספירן אפילו בשעת מען פארט אין חופש אז דאס זאל זיין חופש מערניט ווי פון די ענינים וואס זיי פארמאטערן דעם גוף כפשוטו, אבער דאס גיט צו נאך מערער כוחות אין די ענינים וואס מען דארף האבן אויף מאכן שטארקער דער נשמה.

וואס לא לדרשה קאטינא, דאס איז ניט גערעדט, אזוי ווי מען דארף זאגן א "דזשאק" איז במילא האט מען דא אנגעהויבן מיט דער ענין פון צניעות... נאר דאס איז א דבר בעתו, אזוי ווי מען האט געזען אז פאר-א-יארן האט מען גערעדט האט דאס געהאלפן אויף איינעם צוויי, איז קאן דאך זיין אז מען וועט רעדן היינט נאכאמאל וועט דאס אפשר העלפן מער ווי אויף צוויי אדער מער ווי אויף דריי, און בפרט דאך אויב

ער האט דאך זיין דאקטאר – צו פאסטן אלע מאנטיק און דאנערשטיק, בכדי צו אפנעמען וואג.

דער סאך הכל איז אז ער מאטערט זיך סיי אויפן ארט און סיי שפעטער, אבי זיין צווישן די מענטשן וואס זיינען פארשריבן אין "הו-הו", און אזלת לקרתא הלך בנימוסי, אז ווי עס קומט דער פארט-אוו-דזשולאיי דארף מען ארויספארן פון דער היים אפרוען.

און אחרי כל זה קאכט מען נאך אין דעם, און מען איז דאס מפליא. מען דאנקט דעם אויבערשטן אז אין . . לאזט מען אריין אויך א אידן מיט א בארד און א אינגל וואס טראגט ציצית כו', אודאי איז דאס טאקע א פלא ביותר, עס איז טאקע א פלא ווי עס קומט אהין א איד, א איד דארף זיך געפינען אין ביהמ"ד און ניט דארטן, אבער זיך מתפלל זיין על חסדי השי"ת אויף דעם וואס דארטן איז [שמסוגל להיות בקאנטרי עם פיאות זקן] האט קיין ארט ניט.

עס שטייט אין גמרא אז ראב"ע איקלע להתם ואימשך אבתריהו, און מצד דעם שכח תלמודו, די עצם חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת, איז דאך מצד דעם אליין ניט שכח תלמודו, נאר מצד דעם אימשך אבתריהו. מילא וואס מען פארט, נו, אבער די קשיא איז, וואס מען קאכט זיך נאך אין דעם. – קאכן זיך אין דעם זאלן גוים און הנאה פון דעם זאלן אידן – אז מען פארט שוין יע, דארף מען דאך ניט זיין מושקע אין דעם, און מען דארף אויך זייענדיק דארטן אויספירן די שליחות, און בשעת מען וועט פארן אויף אויספירן די שליחות, יעמולט וועט שוין די ווייב ניט וועלן פארן, ווייל ער וועט ניט וועלן.

(משיחת י"ב תמוז תשי"ד – בלתי מוגה).

מהשם מצעדי גבר – בקאנטרי

כמו"כ אלו הנוסעים לקאנטרי ג"כ צריכים לומר תפילת הדרך בעת נסיעתם, ולכן שייך הענין ד"מה מצעדי גבר" אצלם ג"כ, הגם שהם חושבים שנוסעים בשביל "פרעש אייר" [=אוויר צח], איך בין ניט אויסן אז זיי זאלן טרינקען די ביסל בראנפען, רק שידעו שעליהם קאי ג"כ הענין הזה דתורת אדמוה"ז עה"פ מה מצעדי גבר.

(משיחת ש"פ שלח תשכ"ג – בלתי מוגה)

"די וואס פארן איז רובם דארפן זיי ניט פארן, און די וואס דארפן פארן האבן ניט די מעגליכקייט צו פארן"

עס איז דאך פאראן אזוינע וואס פארן ארויס אין די קאנטריס – אין דעם איז א סדר פון נשמות התועות. די וואס פארן איז רובם דארפן זיי ניט פארן, און די וואס דארפן פארן האבן ניט די מעגליכקייט צו פארן – איז זאלן זיי האבן א געזונטן זומער, ווי דער רבי פלעגט ווינטשן דעם לשון "א געזונטען זומער".

און זיי זאלן אויסנוצן זייער זיין דארטן אויף להוסיף בחיזוק היהדות, מיט די אידן וואס זיי טרעפן זיך דארטן, עס שטייט פון בעש"ט'ס וועגען, אז בשעת א איד גייט דורך א ארט, איז דערמיט אליין וואס א איד האט דארטן געטראטן, אפילו אויב ער טוהט גארנישט אויפן ארט, ווערט דער ארט נתברר. ומכ"ש אז מען וועט עפעס מוסיף זיין אין תורה ומצות.

ער דארף טאן, צי ער וועט אויפטאן, דאס איז ניט זיין ענין, ער דארף טאן... וויבאלד אז אזוי פיל מענטשן פארן אוועק אין די קאנטריס ווערט דאך ניו יארק אויך א קאנטרי, איז די וואט בלייבן דא אין דער היגער קאנטרי, דארפן זעהן טאן דא אויפן ארט.

א געזונטן זומער און מען זאל זיך טרעפן אויף חסידישע התועדות'ן.

(משיחת יג תמוז תשט"ו – בלתי מוגה)

מצוה גדולה לפרסם

דין מפורש בשולחן-ערוך ובכמה ספרים, מ"מ, הרי זה "דבר בעתו", ובפרט במעמד כו"כ מבנ"י, שבודאי יפרסמו זאת:

כיון שנמצאים עתה בימי הקיץ, שזהו הזמן שנוסעים ל"קאנטרי" (כפי שנקרא בלשון המדינה) – הרי מצוה גדולה לפרסם בה"קאנטרי" אשר "הלכות צניעות" שבשולחן ערוך הם לא רק עבור ימי החורף אלא גם עבור ימי הקיץ, ולא רק בעיר אלא גם ב"קאנטרי", ולא רק לקטנים אלא גם לגדולים, ולא רק לגדולים אלא גם לגדולי הגדולות.

ויעזור השי"ת שיהי' קיץ בריא, קיץ כשר, וקיץ בריא ושמח.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

(משיחת י"ב תמוז תשי"ז – בלתי מוגה)

"תכסיס יצה"ר המשונה שקרא לו בשם ימי חופש"

תכסיס יצה"ר המשונה שקרא לו בשם ימי חופש, ולצערנו ולדאבוננו מתקבל אפילו אצל כמה מהחרדים לדבר ה' במשך כל השנה באמרו שמימי חופש שאני, ואין אז מקום לעמל ויגיעה ואין מרגישים שזהו היפך התורה, אשר הודיעה שאדם לעמל יולד, לא יגעת ומצאת אל תאמין, ימים יוצרו ולו אחד בהם, (שאיין אף יום אחד מיותר ולא שעה אחת כי ניתנו בקצבה לא פחות מהדרוש לאדם למלא תפקידו הפנימי שהוא כמאמר המשנה אני נבראתי לשמש את קוני, אבל לא גם יתר על המדה, שלכן כל רגע שאין מנצלים אותו ולא יהי' בימים האמורים הנ"ל ה"ז אבדה שאינה חוזרת, ימים ערטילאין וכלשון זוהר הק'), והאריכות בדבר המובן לכל אדם ישר הולך, אך למותר.

(ממכתב כ"ה תמוז תשט"ז)

"צריכה להיות ההוספה ברוחניות כמו ההוספה בגשמיות"

במענה על מכתבו מכ"ד אייר, בו כותב אודות הקביעות דלימוד תורת הנגלה ודא"ח, ומזכיר אשר אחרי חג השבועות נוסעים הרבה מאנ"ש לנאות דשא, ובודאי בעוד מועד יתחילו לדבר ולעורר על הקביעות שיעשו בנאות דשא ואדרבה בהוספה, כי הרי את זה לעומת זה עשה אלקים, וכשהגוף מתעסק לחזק בריאותו ע"י ענינים גשמיים כפשוטם, בהוספה באכו"ש טיול וכו' (ולא תמיד הכוונה לעבוד את השי"ת – בגלוי), הרי זה דורש הוספה ג"כ בבריאות הנשמה, ועוד יותר מאשר בבריאות הגוף, כיון שהסביבה בנאות דשא ממשכת יותר לענינים פשוטים הנ"ל מאשר בעיר, ולכה"פ צריכה להיות ההוספה ברוחניות כמו ההוספה בגשמיות, והרי מובא שזהו אחד הטעמים ללמוד פרקי אבות תיכף לכניסת הקיץ, כיון שאז הטבע מתחזק האילנות מלבלבים וכו', ומובן ג"כ שמזה אין סתירה כלל וכלל להוראת הבעש"ט עזב תעזב עמו כו', ולא ע"י תעניות וסיגופים כי כח המתאוה יש להלבישו בקדושה וכו', עדי יקוים היעוד המקוה שהגוף לא רק שלא יבלבל להרוחני ולא רק שיסייע בידו אלא שאדרבה נקבה תסובב גבר.

בברכה כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר לקיץ בריא ושמח, ובגור"ר גם יחד.

(ממכתב כ"ו אייר תשט"ז)

"חופש אי אפשר לקחת"

כמדומה שבתקופה זו נוהג לשנות מקומו, או כלשון הרגיל "לקחת חופש"

ומזה נלמד במכל שכן וקל [ו]חומר בן בנו של קל וחומר עד כמה נוגע שתהי' הנשמה בריאה. ואם בכל השנה צריך להשתדל בזה, על אחת כמה וכמה צריך להתחזק בזה בתוספת אומץ בזמנים אשר עוסקים ומתעניינים ביחוד בהבראת הגוף שלא יבוא ח"ו להמצב אשר תוקפא דגופא חולשא דנשמתא (זח"א קפ, ב) ועייג"כ שבת (קמז, ב) מייא דדיומסס וכו'.

ולא לדרשא קאתינא, אלא לעוררו להענין, מעין דאתהפכא, לנצל ימי וענין הבראת הגוף לחיזוק הנשמה, היינו להוסיף שיעור לימוד מיוחד לימי החופש ולחפוש הזדמנות לעורר את אחרים הבאים להנפש במקומו וסביבותיו, לתורה עבודה וגמ"ח כל אחד לפי מצבו; ולפעמים כדאי גם להסבירם, אשר אין אתנו יודע בסוד ההשגחה העליונה, ואולי תכלית ביאת כלכם למקום פלוני הוא כדי להוסיף אבנים טובות בכתרו של מלך מלכי הקב"ה.

(ממכתב כ"א תמוז השי"ת - נשלח לכו"כ, בתאריכים כ"א תמוז-ד' מנ"א)

(מובן שסתירה מרישא לסיפא, שהרי חופש אי אפשר לקחת, אלא לקבל. שבאם אפשרי לקחת בעצמו, הרי גם מלכתחלה חפשי הוא. ועוד שהוא בעצם היפך הענין דעבדי הם. ובכ"א - התוכן מובן, וכיון שכוונתו לבריאות, ה"ה ע"פ תורה) - ויהי רצון שיהי' בהצלחה, וישמש החופש להוספה בחירות אמיתית, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

(ממכתב י"ג מנ"א תשי"ט)

מטרת הנסיעה לנאות דשא

ויהי"ר אשר היותו, עם ב"ב שי', בנאות דשא יביא תועלת הנרצה כפשוטו ממש בהבראת הגוף וחזיון, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשם כ"ק אדמו"ר (אביו) נ"ע: ווי טייער דאס (הגוף) איז אז צוליב דעם גיסט מען אזויפיל תורה וכו'.

וראה רמב"ם הל' דעות רפ"ד היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא כו'.

בשורה טובה

לאחרונה סודר שניתן לקבל את "ההלכה היומית - בדקה אחת"

שנאמר ע"י המרא-דאתרא וחבר הבד"צ
הרב יוסף ישעי' ברזין שליט"א

בלשון הקודש

טלפון: 347-696-7802

וואטסאפ: תוסיף מספר 1-347-456-5665

לרשימת אנשי הקשר שלך ושלח לשם בקשה לימנו'.

אתר: www.halacha2go.com

לזכות הילד

"חייל בצבאות השם"

יוסף יצחק שיחי' בן חי' רחל ע"ה,

לרגל יום הולדתו בט' מנחם-אב

ל"שנת הצלחה"

ולזכות כל משפחתו שיחיו

לזכות

לוי יצחק בן רייזל לרפואה שלימה

לזכות מנוחה רחל בת שרה פעסל

לרגל יום הולדתה בט' מנחם-אב

ל"שנת הצלחה"

ולזכות כל משפחתה שיחיו

לזכות

הרה"ת שניאור זלמן

וזוגתו מרת שמחה רבקה שיחיו

וילדיהם:

אסתר ברכה, איטא העניא,

אברהם משה,

חי' בת' וחנה שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אליהו ציון בן

הרה"ח הרה"ת חנני' ז"ל

נפטרו ז"ך ניסן תשע"ג

ת.ג.צ.ב.ה.

ע"י משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

מרת חי' רחל ע"ה בת ר' יששכר דוב הלוי

שיחי', נפטרה י"ג מנחם אב תשס"ח,

ו"הקיצו ורגנו שוכני עפר"

והיא בתוכם

ע"י ולזכות משפחתה שיחיו

לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת רבקה

בת צבי הירש ע"ה

שפריצער-יוסטמן

נפטרה כ"ט תמוז תשס"ב

והקיצו ורגנו שוכני עפר והיא בתוכם,

תיכף מיד ממש

ע"י ולזכות משפחתה שיחיו

מטעם הבד"צ

יו"ל מזמן לזמן פרסומים שונים.

המעוניינים להצטרף לרשימת

המנויים באימייל לגליונות היוצאים

לאור מטעם הבד"צ מתבקשים

לשלוח אימייל לכתובת:

crownheightsconnect@gmail.com

בס"ד

בד"צ דק"ק שכונת קראון הייטס Beth Din of Crown Heights

390A Kingston Ave.

Brooklyn, New York 11213

Telephone (718) 604-8000

Fax (718) 773-0186

בי"ה, יו"ד אלול, יום ועשי"ק לסי' ולא יראה בך וגוי והי' מחניך קדוש, ה'תשע"א

לכל תושבי שכונתנו, כאן צוה ה' את הברכה, ה' עליהם יחיו

ידוע ומפורסם חומר הענין דשמירת הצניעות, שהיא מדברים העומדים ברומו של עולם, ומיסודות ועיקרי היהדות וכו', ורז"ל הפליגו בענין זה וקבעו בה מסמרות, כחמורות שבחמורות, שהמזלזלים בזה ביודעין ר"ל נקי עוברת על דת משה ודת יהודית, ודינם מפורש בדברי גדולי הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים (ובמדה מסויימת, חמורה יותר מאכילת מאכלות אסורות, ראה ח"מ וב"ש אה"ע רסי' קטו).

ואין די באר מפי ספרים וסופרים בגודל השכר עד בלי די בזה ובבא למזהיר ולנוהר, והפכו בתוצאות החמורות ל"ע ול"ע בקצה ההפכי ח"ו, לפי שאין לך חביב לפני המקום מן הצניעות (פס"ר פמ"ה), ואין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק וכו' (יבמות סג, ב).

ובלשון הרב (גוכתי"ק – נתפרסם בכפ"ח גל' 746): "מיוסד על דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בכיו"ב – שהצרות ר"ל שיש עתה מנוער בני"י – בא (כנראה מכ"מ בספרים) מהקולות בעניני טהמשי"פ ובצניעות, ומכלל הן אתה שומע לאו – מה"הן" דצניעות דקמחית הביאו ז' כה"ג אתה שומע כו"י.

ועד"ז במק"א (אגרות קודש חכ"ו ע' פב): "די הפקרות און פריצות ר"ל פון א גרויסער טייל פון דער היינטיגער יוגנט האט געבראכט צו דערשיטערנדיגע טראגעדיעס אין פיל הייזער. עס איז זיכער, אז ווען די זעלבע יוגנט וואלט דערצויגען געווארן אויף די יסודות פון צניעות אין איינקלאנג מיט אונזער תורה הק', וואלטן פיל טראגעדיעס אויסגעמיטן געווארן און פיל יונגע לעבנס ניט צעשטערט געווארן".

ובהיות ומודעת זאת בארץ, שפשתה המספחת בעם, כי רבים חללים הפילה, יען כי גבהו בנות ציון וגוי, "לנהוג הנשים לילך בימי הקיץ בשוק מגולה .. דכיון שהוא ערוה לא מהני מנהג .. דמנהג זה הוא אותיות גהנם" (ח"י הצ"צ ברכות פ"ג מ"ה אות ד. ועד"ז בשו"ת הצ"צ אה"ע ח"א רסי' קלט). ויצא מבת ציון כל הדרה, ויניעו ראשם כל עוברי דרך על בת ירושלים, הזאת העיר שיאמרו וגוי. ופירצה קוראה לגנב, ומה יעשה הבן וכו'.

ועד שמרוב ההרגל נעשה כהיתר ח"ו, כאילו הותרה הרצועה, ועד שהנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו, כי לכל העם בשגגה, שטועים ומטעים שאי"ז כ"א מילתא דחסידותא, וכיו"ב בדברי הבל שבדו מלבם –

הנה לעת כזאת, גם החלש יאמר גבור אני, להיות נוטרה את הכרמים, כרם ה' צבאות בית ישראל, ובמיוחד – "כרמי שלי", בנות ציון היקרים המסולאים בפז, בשכונת המלך, והי' מחננו קדוש.

וכפשוט, שלא לדרשה קאתינן, או להטפת מוסר ח"ו, ובפרט בחודש אלול ש"המלך בשדה .. ומקבל את כולם בספ"י" (לקו"ת פי' ראה לב, א ואילך), והזמ"ג – להרבות בשבחן של ישראל (ראה התוועדויות תשד"מ ח"ד ע' 2455. ובכ"מ). אלא, על של פועל באנו, שהחובה מוטלת על כאו"א, לעשות ככל האפשרי בגופם ובממונם ובנפשם, באופן המתאים, בדרכי נועם ובדרכי שלום, להעמיד הדת על תילה, ולהחזיר עטרה ליושנה, "אז דער ענין פון צניעות דארף געשטעלט ווערן אלס איינער פון די הויפט פונקטן אין סדר היום פון פאראנטווארטלעכע אידישע קרייזן" (אג"ק שם).

ובמיוחד – להשפיע על בני הבית, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו ושמרו דרך ה', וידעת כי שלום אהלך וגוי' (ראה שו"ע אה"ע סקעי"ח סכ"ב), וכן לעורר ולהשפיע בשאר מקומות המתאימים (בבי"ס, בהתוועדויות, במסיבות, בחנויות וכו'), אודות חומר הענין דגילוי מקומות המכוסים ר"ל, וזכות הרבים תלוי בהם.

ובפרטיות:

• איסור גילוי שערות הראש, אפי' במשהו

• איסור גילוי השוק, והיינו – חלק התחתון של הרגל, מהברך ולמטה (ע"פ שו"ע אדה"ז סעי"ה ס"א). ונוסף לזה, שאורך השמלות צ"ל באופן שתהיינה הברכיים מכוסות אפי' בשעת ישיבה, והיא מדה השוה לכל נפש ובכל מקום, ולכל הפחות

• ואיסור גילוי החזה, כולל עצם החזה שתחת הצואר.

ומכאן מודעא רבה לאורייתא, שהמוכרים בגדים פרוצים כאלו שאינם מכסים כראוי, מסייעים לדבר עבירה, וגדול המחטיאו וכו'.

ועוד ועיקר – לתמוך ביד רחבה בכל פעילות לקדם ענין הצניעות במחננו. וע"פ פס"ד רבותינו נשיאנו (סדר ברה"י פי"ב ס"ט. שו"ע אדה"ז ה"י ת"ת פי"א ס"ז. לקו"ש ח"ט ע" 346) שאפשר להשתמש בכספי מעשר לשאר מצות, עכ"פ באין ידו משגת – הנה לדעתנו, דין קדימה לענין שהזמ"ג, לתרום לצורך פעילות הנ"ל.*

וברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת, "בכל ברכאן דלעילא וברכאן דלתתא בעותרא בבנין ובבני בנין" (ל' הזהר ח"ג קכז, א – לענין כיסוי הראש בשלימות). ובזכות צניעותן של נשים צדקניות (ראה התוועדויות תנש"א ח"א ע" 143), באופן ד"עוזה (שלא יבושו מפני המלעיגים) והדר (באופן דמהדרין בלי פשרות והיתרים) לבושה", נזכה ל"ותשחק ליום אחרון", בגאולה האמתית והשלימה תומ"י ממ"ש.

ועל זה באנו על החתום, ובברכת כוח"ט לשטו"מ,

הרב יוסף ישעי' ברין

חבר הבד"צ

הרב אהרן יעקב שויי

חבר הבד"צ

* ולדוגמא:

א. השתתפות ממונית להדפיס מחדש ס' כבודה בת מלך להרה"ג הר"מ שליט"א ווינער לאחר שאזל מן השוק כמה שנים (וכמענה כ"ק אדמו"ר מה"מ אליו: "חבל על כל יום שמתעכבת קריאת ולימוד ספר זה"). מס' טלפון: 917 282 7594

ב. לתמוך בארגון "בנות מלך ביחד" המתעסק בחיזוק ענין הצניעות במחננו. מס' טלפון: 641 715 3800 #5314010

בס"ד

בד"צ דק"ק שכונת קראון הייטס

Beth Din of Crown Heights

390A Kingston Ave.

Brooklyn, New York 11213

Telephone (718) 604-8000

Fax (718) 773-0186

ב"ה, כ"ה סיון^א, יום ועש"ק לס' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'
והייתם קדשים לאלקיכם, ה'תשע"ב

לכל תושבי שכונתנו, כאן ציווה ה' את הברכה, ה' עליהם יחיו

נודע בסוד ישרים ועדה, חומר ונחיצות הענין דשמירת הצניעות, הלא הם כתובים על ספר, דרשו מעל ספר ה',
כי כל הספרים (והשיחות^ב) מלאים בדבר זה^ג.

והרבה קולמוסים נשתברו אצל מושכים בשבט סופר, וישוהו בה יושבי שער, בנוגע למצב הצניעות במחננו
בפרט –

יש דורשים לשבח, אשר רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה, כי כן תלבשנה בנות המלך, בנות מלכים
ביקרתיך, בנותינו כזויות מחוטבות^ד, בנות צעדה עלי שור כחומה בצורה, חומת בת ציון, בשמירת הצניעות
בהידור, ולא יבושו מפני המלעיגים, ואפילו כל הרוחות שבעולם אין מזיזין אותן ממקומן (וראה התוועדויות
תנש"א ח"א ע' 142).

ויש למוטב, יען כי לדאבוננו גבהו בנות ציון, נשים שאננות בנות בוטחות, עד כי ירדה קרן הצניעות פלאים עד
עפר, ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, ואין פוצה פה ואין מצפצף.

וגם אנחנו, אלה נזכרה ונשפכה עלינו נפשנו, וכבר מלתנו אמורה במכתבנו אשתקד בארוכה, ואין צורך לכפול
הדברים, קמחא טחינא טחין.

אמנם, בכדי שלא להיות בכלל כל מי שיש בידו למחות ולא מיחה ח"ו, והוכח תוכיח אפילו מאה פעמים^ה, ומה
גם ע"פ הידוע, מפי ספרים וסופרים, ששמירת הצניעות אגוני ומצלי, להצילך ולתת אויביך לפניך (ראה גם
לקו"ש ח"ח ע' 226 ואילך), ומכלל הן אתה שומע לאו (וכלשון הרב במענה שנתפרסם בכפ"ח גל' 746, יעו"ש
בפנים. וראה אגרות קודש חכ"ו ע' פג), ולא יראה בך וגו', ובכגון דא לא עת לחשות, ואדרבה –

על כן שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל, והננו בזה בשורת הוראות והדרכות, בנוגע למעשה בפועל, איך על
כאו"א לעשות ככל האפשרי, באופן המתאים, בדרכי נועם ובדרכי שלום, להעמיד הדת על תילה, ולהחזיר
עטרה ליושנה, "אז דער ענין פון צניעות דארף געשטעלט ווערן אלס איינער פון די הויפט פונקטן אין סדר היום
פון פאראנטווארטלעכע אידישע קרייזן" [=שצריך להעמיד את ענין הצניעות כאחד מעיקרי הנקודות בסדר היום של חוגים
יהודיים אחראיים] (אג"ק שם). ובפרטיות:

א. לכל לראש, להשפיע על בני הבית, וללמדם באר היטב הל' צניעות, בכל עת מצוא, וזמן המתאים –
כשנמצאים בצוותא חדא, כמו לילי שבתות בעת הסעודה^ו, וכדומה, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו ושמרו
דרך ה', וידעת כי שלום אהלך וגו' (ראה שו"ע אה"ע סקע"ח סכ"א). ולדוגמא:

- איסור גילוי שערות הראש, אפי' במשהו,
- איסור גילוי השוק, והיינו – חלק התחתון של הרגל, מהברך ולמטה (ע"פ שו"ע אדה"ז סע"ה ס"א).^ז
- ונוסף לזה, שאורך השמלות צ"ל באופן שתהיינה הברכיים מכוסות אפי' בשעת ישיבה, והיא מדה השוה לכל נפש ובכל מקום, ולכל
הפחות,
- ואיסור גילוי החזה, כולל עצם החזה שתחת הצואר,
- ואיסור לבישת בגדים צרים.
- ובכל הנ"ל, "אם לבושה דק ונראה בשר מתוכה אסור" (שו"ע אדה"ז שם ס"ג).^ח
- וע"פ שו"ע, מבת ג' ויום א' כבר צריכה להתנהג בצניעות.

ב. וכל שכן וקל וחומר, לעמוד על המשמר, שלא יכנס בבית רק חומר המתאים לגדרי הצניעות בתכלית
(ובכלל הנ"ל, כמובן ופשוט, הנזכר כמה פעמים באזהרה חמורה בנוגע לאינטערנעט).

ג. על כל המוסדות חינוך להקדיש חלק חשוב מזמן הלימודים, ללמד להועיל, אודות חומר הענין דגילוי
מקומות המכוסים רחמנא ליצלן ופרטי הלכותי^י [כני"ל], ולעמוד איתן כצור חלמיש, להיות נוטרה את
הכרמים, כרם ה' צבאות בית ישראל. ועל הנהלת המוסדות לטכס עצה, לוודא בתכלית הביורו שכן יקום
בפועל, הן בנוגע להנהגת התלמידות והן בנוגע להנהגת ההורים. וליהוי ידוע, שבאותה מדה, על ההורים

לשלוח ילדיהם שיחיו אך ורק למוסדות חינוך ומחנות קיץ המקיימים ככל הדברים האלה האמורים למעלה.

ד. בנוסף להני"ל, על כאו"א לעשות כל התלוי בו, באופן המתאים ומתוך צניעות, לעורר ולהשפיע על הזולת, לחזק גדר הצניעות במחנינו, אצל שכנים ומכירים ובכל מקום שידו של אדם מגעת, ובשאר מקומות המתאימים (בהתוועדויות, במסיבות, בחנויות וכו'), וזכות הרבים תלוי בהם.

ה. החנויות המוכרים בגדים פרוצים כאלו שאינם מכסים כראוי, מסייעים לדבר עבירה, וגדול המחטיאו וכו' (ראה שו"ת שבט הלוי יו"ד ח"א ס"ב. יחווה דעת ח"ג ס"ז. ועיי"ש באופן שאפשר לתלות שישתמשו באופן המותר). ואסור להשכיר להם מקום עבור החנות (ראה פתחי חושן שכירות פ"ז הערה מ). ורע רע יאמר הקונה, וימנע רגליו מנתיבתם, גם מלקנות דברים המותרים, שלא להחזיק ידי עוברי עבירה.

ו. באמת אמרו, שמעיקר הדין, נשים המזולזלות בכסוי שער הראש או שאר מקומות המכוסים, יוצאות שלא בכתובה, ואין להאמינם בעניני איסור והיתר, ואין לבעליהן לשמש כש"צ או שו"ב וכו' (ראה בהנסמן בס' כבודה בת מלך פ"א סעיפים כ-כב. פ"ב סל"א). ואף שבנוגע למעשה, יש להתיישב הרבה בדבר זה, שלא יקוב הדין את ההר, ובפרט בימינו שפשתה המספחת בעם, דלא משמע להו לאינשי איסור בדבר, ומורים היתר לנפשם, ונעשה להם כהיתר רחמנא ליצלן – מכל מקום, מכלל לא ילפינן חומר הענין, ובודאי לאו משנת חסידים היא לסמוך לכתחלה להקל בשופי, בדבר חמור כזה, שלא במקום הצורך.

ז. כמו כן, בנוגע לגברים – כאן המקום לעורר על דבר הצורך בזהירות יתרה בכל דיני צניעות השייכים לגברים, ובמיוחד בנוגע לזמן הקיץ (וכמדובר בשיחות קודש). ועד"ז בנוגע להגדרה בחוש הראי' להיות עוצם עיניו מראות ברע (ראה קונטרס העבודה פ"ב). ויתר על כן, ע"פ שו"ע, איסור גמור ללכת בשווקים וברחובות קרי', דרך מקומות שנמצאים שם נשים שאינן לבושות בצניעות, במקום דאיכא דרכא אחריית, כלומר כשיש לפניו שני דרכים שוה בשוה (בטורח ובזמן^ו). ואף בזמנינו שצדו צעדינו מלכת ברחובותינו ר"ל, יש לבחור הרע במיעוטו (ע"פ ב"ב נז, ב. ועי' רשב"ם ויד רמ"ה שם. וראה שו"ע חו"מ סצ"ג סי"ג ובנו"כ).

והננו קוראים לשרידים אשר ה' קורא, נשים צדקניות בישראל, חזקו ואמצו, ועשו ככל אשר ביכולתכם לחזק בדק הבית. ואף גם אם נדמה שהוא כקול קורא במדבר, לאחד בעיר ושנים במשפחה – הנה נוסף למרז"ל (סנהדרין לו, א) שהמקיים נפש מישראל כאילו קיים עולם מלא, ואשר ייעדער יחיד איז א רבים, ער איז בכח צו מאכן א רבים און באלעבן א רבים" (סה"מ תשי" ע' 190. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 502. וש"נ) – הרי בנוגע לענינו במיוחד, ידוע הסיפור (ראה לקו"ש ח"ג ע' 190. ועוד), שהתנהגותם של ג' נשים צדקניות בכיסוי הראש כדבעי, גרמה לשינוי לטובה בעדה שלימה מישראל.

ושומע לדברינו ישכון בטח, ככל הברכות האמורות בתורה, "בכל ברכאן דלעילא וברכאן דלתתא בעותרא בבנין ובבני בנין" (לשון הזהר ח"ג קכו, א – לענין כיסוי הראש בשלימות). ויהי רצון שבזכות צניעותן של נשים צדקניות בישראל, שלא שינו את לבושן, לבשי בגדי תפארתך, כי היא מקור הברכה, נזכה לבן ישי בית הלחמי, כי בא אורך קומי אורי, פדות שלח לעמו צנה לעולם בריתו, בגאולה האמיתית והשלמה, ותיכף ומיד ממ"ש.

ועל זה באנו על החתום, בברכת שבתא טבא

הרב יוסף ישעי' ברוי
חבר הבד"צ

הרב אהרן יעקב שוי
חבר הבד"צ

א) ראה מגילת תענית מאמר האחרון, והובא להלכה בשו"ע או"ח סתק"פ ס"ב. ולאידך – מגילת תענית פ"ג, הובא ונתבאר בלקו"ש חל"ג ע' 274 הערה 4. ספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 634 הערה 156.

ב) ובפרט בשיחות לימי הקיץ, אפס קצתם תראה בספרי המפתחות.

ג) והרוצה שיחכים, יעיין בשו"ע ונו"כ: או"ח רס"ב. ב. ס"ג. ס"ד במג"א סקכ"ג. סע"ג-סע"ה. ס"צ סכ"ו. סצ"א. סצ"ב בט"ז סק"ב. סרי"ז ס"ד. סר"מ. שש"ג. יו"ד סקע"ח. סקפ"ב. סקצ"ה ס"ז וס"ט. שש"מ בש"ך סקכ"ב. אה"ע סכ"א. רס"א. פג. סקט"ו. סקו"ט ס"ג ואילך. סקע"ח סכ"א. חו"מ סצ"ג ס"ג. ועוד. ולהעיר משיחת י"ט כסלו תשל"א ע"ד אלו שתואנה הם מבקשים שלא נזכרו בשו"ע להדיא דיני צניעות, ומפורזים בשו"ע בריבוי מקומות.

ד) ראה מצו"ד תהלים קמד, יב: בנותינו לא נמצא בהן דבר מעוקם ושום נדנדוד עבירה וכו'. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 411.

ה) ובפרט ע"י ב"ד (ראה שו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ז. ובאו"א – בסתר"ה ס"ה. ואף כשאינו מפורש בתורה – ראה שו"ת כתב סופר אה"ע סמ"ז. חפץ חיים עה"ת ח"א ע' שב. וראה מהה"ש סרס"ג סק"ל. התוועדויות תשמ"ה ח"ה ע' 3095 ואילך. ולהעיר מחמת שלמה סתר"ח).

ו) ראה שיחת מוצאי יו"ד שבט תשל"ד. ובכ"מ.

ז) וכדברי אדמו"ר הצמח צדק (חידושים ברכות פ"ג מ"ה אות ד. ועד"ז בשו"ת הצ"צ אה"ע ח"א רס"א קלט) שבאם נפרץ הגדר "לנהוג הנשים לילך בימי הקיץ בשוק מגולה. . . כיון שהוא ערוה לא מהני מנהג. . . דמנהג זה הוא אותיות גהנם".

ח) ושיעורו – ראה יומא לה, ב, הובא במור וקציעה להיעב"ץ שם.

ט) בגדר דרכא אחריית – ראה תוס' ד"ה אי דאיכא – ע"ז מח, ב. וכן הוא בשו"ע יו"ד סקמ"ב ס"ט. ולהעיר מתוס' ד"ה לא אפשר – פסחים כב, ב. ועיין חפץ חיים בבאמ"ח כלל א אות יד. וראה שו"ת אגרות משה אה"ע ח"א סנ"ו (ועיי"ש ס' מ). שו"ת שלמת חיים סת"מ.